

ČASOPIS

SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

ROČNÍK V.

REDAKTOR: DR. J. V. ŠIMÁK.

ČÍSLO 1.

OBSAH:

J. N. Woldrich: O přechodních dobách předhistorických. Z přednášky, konané ve Společnosti dne 10. února 1896.

Vratislav Votrubec: Kroje na Vysokomýtsku kolem roku 1840. (S mapkou.)

Ota J. Černý: Paměti Jana Jiřího Matthiada Račenského.

K. Läßler: Závěšek zdobený soškou sv. Jiří v Chrudimi. (S vyobrazením)

F. Zuman: Tálovaný strop v zámku bělském. (S 5 kresbami)

Theodor Antl: Příspěvky místopisné. I.

Josef Šiblík: Příspěvky rodopisné. I.

R. Kříženecký: Sgrafita na domě „u červeného srdce“ čis. 311 v Bartolomějské ulici v Praze. (Se 2 přílohami.)

Jan Herain: O historické mapě města Smíchova.

Ant. Tomíček: Ke zprávám o původu starých křížů.

Dr. Lubor Niederle: † Dr. Jindřich Wankel. (S podobiznou.)

Různé zprávy. — Literatura. — Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Příloha znaková (kreslí a popisuje Vojtěch ryt. Král z Dobré Vody): Znak Vchynských z Vchynic a z Tetova, znak Vřesovců z Vřesova, znak pánů z Ludanic (3 listy znaků).

V PRAZE.

NAKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

TISKEM F. ŠIMÁČKA.

1897.

Časopis vychází čtyřikrát za rok a jest zasílán všem členům Společnosti zdarma. Administrace a expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14 nové.

Výňatek ze stanov Společnosti:

§. 8. lit. c) Každý člen jest povinen, zaplatiti spolkovému pokladníkovi svůj členský příspěvek nejdéle do konce března každého roku; kdož by opomenul tak učiniti v uvedené lhůtě, podrobuje se tomu, aby pokladník vyzvedl na jeho útraty členský příspěvek poštovským příkazem. Příspěvky členské přijímá pokladník, p. Ed. Bufka, Král. Vinohrady, Sázavská ulice číslo 14 n.

Obrazy jak z »Časopisu« tak z přílohy znakové reprodukovati nebo použiti jich k jakémukoli účelu jest dovoleno pouze se svolením správního výboru Společnosti. Při čerpání ze slovesné části budiž vždy **doslovně** uveden úplný titul »Časopisu«.

Popisy ku připojeným 3 znakům, jakož i další znaky rodové i městské budou přiloženy ku příštímu číslu.

Jest v zájmu P. T. členů, aby, šetríce ustanovení § 8. lit. c) stanov, uvarovali se včasným zapravením členského příspěvku na r. 1897 zbytečného výdaje, jehož vyžaduje pošt. příkaz. Jakýchkoliv odchylek nemůže býti dbáno.

Při placení členského příspěvku poštou budiž vždy připojeno o 3 kr. více za poplatek, který jest ustanoven za doručení poukázky.

V cizině

sídlících P. T. členů žádáme, aby při placení členského příspěvku připojili vždy o 30 kr. více na poštovné »Časopisu«.

Nestačíme upozorňovati

na oznámení, otiskána na všech stranách obálky, kdež uvedeno, **kteřak a na koho** jest adresovati rozličné zásilky pro Společnost a kdež otiskán seznam všech spisů i ročníků »Časopisu«, Společností vydaných. Na obálce vůbec

jsou dány odpovědi

na předešlé dotazy, jichž zodpovídání zabírá času pracem **důležitějším** i nelze proto na ně odpovídati.

Číslo 2. »ČASOPISU« na rok 1897.

výjde určitě do konce června.

Všech P. T. členů

žádáme, aby nezapomínali v kruzích přátelských upozorňovati na Společnost a přičiňovali se o získání nových členů. S povděkem přijmeme také společlivě adresy osob, kterých bychom mohli žádati za přistoupení ke Společnosti.

Vděčně vzpomínajíce těch členů, kteří této skromné žádosti loni vyhověli a tím znamenitě prospěli Společnosti, očekáváme, že příkladu jejich budou následovati také celá sta ostatních P. T. členů.

Račte zasílati k rukám jednatele p. A. B. Černého, bytem v Praze, I., na Perštýně, č. 12 n., II. poschodí.

ČASOPIS

SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice
jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 1.

Vydáno v dubnu 1897.

Ročník V.

O přechodních dobách předhistorických.

Podává J. N. Woldřich.

Z přednášky, konané ve Společnosti dne 10. února 1896.

Předhistorická věda ležela až asi do roku 1860. v plenkách nejen u nás ale i po celém světě; byla tenkrát nepatrnou částí archaeologie (tak zvané klassické), a to trvalo tak dlouho, až se zavedla v badání metoda přírodovědecká, totiž induktivní; tu rázem se objevil pokrok neobyčejný. Ovšem ještě roku 1856. kázal historik A. Koch, že veškeré nálezy bronzů ať jsou kdekoli, náležejí Keltům; to byla zásuvka, kam se kladly všechny staré nálezy, nebyly-li původu řeckého nebo římského. Takovým míněním by se dnes ovšem nejen badatel, nýbrž i amatér vysmál, ač při posledním sjezdu anthropologickém Virchow se snažil opět „nálezy doby bronzové“ připisovati Keltům. Při rozvoji nové vědy předhistorické, kdy i přátelé vědy a amatéři horlivě sbírali a snášeli material, kterýž pak odborníci zpracovávali, při všestranném úsilí tom není divu, že vyskytlo se dosti různých náhledů, s kterými má věda podnes co činiti, totiž ponejvíce je odklízovati. Samo sebou se rozumí, když i tak zvaní odborníci předivné věty vyslovili, že pak tím více pobloudili amatéři, kteří se snažili, dáti lokálním nalezištím svým zvláštní důležitost a s úzkého stanoviska svého pronášeli o původu a hodnotě nálezů svých myšlenky, které ovšem dnes ponejvíce vši váhy pozbyly. Seriosní badatelé byli a jsou však vždy pozorliví v pronášení všeobecných vět, dokud dostatečný material induktivní není při ruce. Potěšitelnou okolností je, že z původních amatérů, mají-li odborné vzdělání předběžné, stávají se pozoruhodní odborníci.

První známosti o velkém stáří existence člověka pocházejí z Francie. Byl to odvážlivý Boucher de Perthes, jenž již roku 1838. prohlédl, že pazourkové zbytky v údolí amienském jsou lidskou rukou přitlučeny a že tudíž člověk tenkrát již žil, kdy vrstvy ty, pazourky obsahující, se byly vytvořily. Avšak nejen že nedošel vůči autoritě Cuvierově souhlasu, nýbrž utržil si výměchu.

Z doby té, kde první paprsek vědy předhistorické zazářil, chovám jako velkou vzácnost ve sbírkách svých dva exempláře pazourkové, vlastní rukou Boucher de Perthesovou popsané.

Obrat k lepšímu nastal teprve, jak jsem uvedl, když přírodovědecká metoda induktivní do badání zavedena; a jaký tu rychlý pokrok od té doby až na Quatrefagesa, Lartet, Gaudryho, G. de Mortilleta a Filipa Salmona atd. ve Francii, jaký pokrok v Anglii od Lyella až na Huxleye, Boyd Davkinsa, a geologa F. T. Newtona aj., jaký pokrok ve Švýcarských od Kellera až na Rüttimeyera, Studera a j., jaký pokrok u nás od Kaliny z Jäthensteinu a E. Wocela, náležejícího, bohužel ještě škole staré, až na dnešní stav, na Moravě od Bočka až na Wankla a až podnes! Nemluvě ani o daleko rozsáhlejšímu postupu nové vědy této po zemích německých.

Co se týče staršího období, v němž se stopy člověka vyskytují, totiž u nás doby diluvialní (starších naplavenin), tu jsme ovšem v Čechách jakož i v sousedních zemích poměrně dlouho vázli v počátcích, za to ve Francii a Anglii se i tu pokrok mnohem rychleji jeví. Jest to pochopitelné, jelikož i tam poměry pro rozšíření se člověka diluvialního byly příznivější a také materialu k zpracování původních nástrojů (pazourkového kamene) bylo tam hojnost při ruce; k tomu přichází, že tamější přátelé předhistorie nejen pilně sbírají, ale ke každému důležitějšímu nálezu povolají ihned odborníka a tak systematicky pokračují.

Gabriel de Mortillet vydal r. 1883. spis „Le préhistorique antiquité de l'homme“, v němž již dělí stopy lidské na tato období:

1. Dobu eolithickou „eolithique“ (dobu prvních nástrojů kamených), do níž klade zbytky pazourku z vrstev kénozoických čili třetihorních, ač kosti lidské se zde nevyskytují; avšak někteří němečtí a angličtí učenci pochybují, že pazourky ony skutečně rukou lidskou byly přitlučeny.

2. V diluviu rozeznává pak:

a) období „Chelléenne“, kdy žil ještě *Elephas antiquus* s nosorožcem *Rhinoceros Merckii*; podnebí bylo teplé, nástroje kamenné měly podobu mandlovitou; sem náleží typ lebky neanderthalské.¹⁾ Období předglacialní (předledové);

b) období „Monstérienne“, kdy žil *Elephas primigenius* (mamut) a *Rhinoceros antiquitatis*; podnebí bylo studené a vlhké, nástroje byly různé, většinou po jedné straně přitloukány, po druhé plochy, podobající se již více kopím. — Období glacialní (ledové);

c) období „Solutréenne“, kdy žil *Elephas primigenius*, *Rhinoceros antiquitatis*, kůň *Equus caballus*, dále sob (*Rangifer tarandus*); panovalo teplo mírné; nástroje po obou stranách přitlučeny, pokročilejší, podoby hlavně listu vavřínového, jakož i podoby kopí. — Období poglacialní (pozalednění);

¹⁾ Neanderthal leží v Porýnsku mezi Düsseldorfem a Elberfeldem.

d) období „Magdalénienne“, nejmladší, kde vymírá El. primigenius, sob za to hojně zastoupen; podnebí bylo trochu chladnější; nástroje kamenné a kostěné různého tvaru, mezi jinými i provrtané harpuny, hroty a p. — Období pglacialní.

Tímto obdobím končí doba diluvialní. Po té předpokládá až k alluvialnímu, tak zvanému období „Robbenhausienne“, čili období kolových staveb švýcarských velkou mezeru (l'hiatus), poukazuje k tomu, že se pojednou objevují domácí zvířata, střepy hliněné, hlazené kamenné nástroje a že přechodu mezi oběma dobami žádného není.

Jest náhledu toho, že se sem odjinud přistěhoval člověk, a to člověk neolithický (doby novokamenné, nástrojů z kamene hlazeného) s kulturou novou.

Proti tomuto názoru jsem se vyjádřil již roku 1886. ve spise „Die ältesten Spuren der Kultur in Mitteleuropa“ a v několika jiných pojednáních, veden jsa zásadou, že veškerý zjevy zeměkoule, jak v dřívějších dobách geologických pozorujeme, jen pozvolna postupují a se vyvíjejí, a že tomu jinak ani zde býti nemůže, tudíž že i diluvialní člověk též v Evropě na přirozeném vývinu postupoval z doby palaeolithické (starokamenné, doby nástrojů z kamenů hrubě připravených) do doby neolithické čili z diluvia do alluvia. Poukázal jsem k tomu, že člověk žijící na konci diluvia dospěl již k takovému stupni intelligence, že vyráběl vedle nástrojů kamenných mistrovsky přitloukaných rozličné nástroje kostěné, které z počátku jen částečně přičezával, pak přiškrabával a přibrušoval, že hotovil obdivuhodné kresby, podobné kresbám dnešních primitivních národů, jak je podnes shledáváme (též na př. u Křováků, jak na to Dr. Holub poukázal); že člověk ten dospěl dále k nástrojům pokročilým, řezacím, bodacím a vrtacím, a že aspoň z části se tak dobře v Evropě vyvinul jako snad v Asii. Použil bederních kostí sobích jako místičky trojhranné, do níž rozpouštěl barvu, jak nálezy ukazují; při tom bylo mu postranní otvor ucpati, což činil nejspíše hlínou, možná že tím byl přiveden k myšlence, aby vyrobil z hlíny celou místičku, a tak dospěl ku počátkům hrnčířství. Již ke konci doby diluvialní dospěl k výhodě, shromažďovati užitečnou zvěř kolem sebe a jí hájiti, nebo zbytky soba, ano i koně z konce doby palaeolithické veskrz jeví tvar, upomínající na zvěř poněkud ochočenou.

Dále jsem poukázal na to, že již ke konci diluvia se objevují zbytky jednoho neb dvou tvarů psů diluvialních, snad již ochočených; poukázal jsem na důležité nálezy z jeskyň v okolí Krakova a Ojcowa, kde možno skutečně sledovati přechod takový, který souhlasí z větší části s nálezy kuchyňských odpadků tak zvaných Kjökkenmøddingů v Dánsku.

Jinak jsem se pokusil již r. 1886., 1887. a později o porovnání diluvialních stanic českých, moravských, dolnorakouských a polských s periodami francouzskými.

Nehledě ku kénozoickým (třetihorním) zbytkům kostry *Anthropithecus erectus* Dub. z Javy, tvaru to stojícím mezi člověkem a opicí, poměrně málo lebek člověčích, jichž diluvialní stáří zjištěno,

náleží veskrz dlouholebcům, někdy blízcím se středolebcům (na př. sudslavický zlomek). V neolithu evropském převládají hlavně v západní části též dlouholebci; v Německu objevují se dlouho- i středolebci, v Prusku převládají krátkolebci, v Čechách dlouholebci, též v Uhrách; v Polsku jsou skoro sami dlouholebci, též v Rusku, zde i v přechodní době z diluvia do alluvia, jakož i v diluviu samém. Kde jsou tudíž postupující stanice přistěhovavších se krátkolebců z Asie? Nikde v uvedených oblastech, a též na jihu jich není.

Okolnosti tyto, jakož i ona, že skoro u všech zemí evropských krátkolebectví rozšiřuje se dnes na úkor dlouholebectví (v Čechách povolna od neolithu až ku 12. století, kde dlouholebců jen 20%, v 16. století 5% [J. Matiegka], a dnes jen několik procent); to vše nutí nás k náhledu, že neolithští krátkolebci evropští vyvinuli se v kontinentu tomto cestou fyziologického vývoje ze starých dlouholebců tuzemských a že tělesná přeměna tato spojena byla s poněmáhým vývojem kultury neolithické z kultury paléolithické. Postupu takového svěřících stanic přechodních známo již dosti v Evropě.

Dobu diluvialní dělí jsem na období předglacialní, glacialní, stepní, pastevní a lesní.

Dobu neolithickou v Čechách pokusil jsem se již r. 1884., kdy někteří archaeologové v Čechách ještě ani v existenci neolithu nevěřili, na tři oddělení roztržiti.

Celkem sledovali třídění to i M. Hørnes, L. Niederle (Lidstvo v době předhistorické, 1894.) a částečně i K. Maška.

G. de Mortillet poznal nedostatek svého rozdělení a dodal r. 1894. mezi období chellenské a thenaysienské období puycournienské a hlavně na konci doby diluvialní a na počátku alluvialní mezi období magdalénské a robbenhausenské klade teď období „Tournassienne“, ale přece předpokládá tu ještě skok neb mezeru; neolith dělí pak na období campigenské a robbenhausenské.

Filip Salmon dělí roku 1894. již důkladněji celou dobu kamennou se zřetelem na stálý nenáhly pokrok lidské kultury. Mluví o přechodu jednak mezi dobou paléolithickou a neolithickou, jednak mezi jednotlivými obdobími paléolithickými. Mezi obě doby diluvia a alluvia klade zvláštní dobu mesolithickou (středokamenní), úplně samostatnou, tak že se dají rozeznávat tyto doby:

1. záhadná ještě doba kénozoická čili třetihorní;
2. doba palaeolithická; diluvialní;
3. doba mesolithická; přechod mezi diluviem a alluviem;
4. doba neolithická čili alluvialní, již sleduje pak
5. doba kovová.

Dobu paléolithickou dělí Salmon na tři epochy a dvě fáse: epochu chellenskou, fasi chelles-monsterskou, epochu monsterskou, fasi monstersko-magdalénskou a epochu magdalénskou.

Nás tu zajímá hlavně doba přechodní z diluvia do alluvia, totiž doba mesolithická, jelikož odpovídá názorům našim. V diluvialním období magdalénském žil dle Salmona sice ještě mamut, ale sob převládá. Jsou tu kamenné nástroje přitlučené, dlouhé a úzké nože,

úzká rydla, škrabadla, malé hroty, kamenné pilky, hlavně pak pokročilé nástroje kostěné, jako šípky, kopí, harpuny, tulichy, jehly ze sobích i koňských kostí; žádná domácí zvěř, žádné střepey. Přechodní pak době mesolithické neb magdalénsko-campigonské připisuje Salmon řadu nalezišť francouzských a švýcarských. Sem čítá též kuchyňské odpadky francouzské u La Torge. Mamut tu již vymřel, sob vymřel. Objevují se tu dnešní zvířata lesní: jelen, srnec a j.

V době neolithické rozeznává období campigonské, chassey-rob-benhausenské a carnacske.

Roztřídění kamenných dvou dob, totiž paléolithické a neolithické neb vůbec doby lithické, Salmonem pro Francii provedené, vykazuje velmi zajímavý pokrok v badání vývojném na všechny strany, ač se i proti tomu ozvaly námítky. Pokrok ten založen hlavně na základě nálezů v západní Evropě, ve Francii, ve Švýcarsku a v Belgii. Rozdělení to jest však i pro ústřední Evropu, tedy i pro nás zajímavé, ač zde v podrobnostech platnosti dosáhnouti nemůže, již z ohledu toho, že u nás nebyl takový dostatek pazourku jako ve Francii, s nímž by se mohly dít pokusy o stále zdokonalování nástrojů kamenných. Ač postup vývoje pazourkových nástrojů i u nás i ve střední Evropě vůbec jest dosti očividný, přece nepostačí tu pro třídění jednotlivých období diluvialních; u nás dlužno zasáhnouti ke současné zvířené diluvialní tak znamenitě již prozkoumané, v jejích různých fásích a ku geologickým profilům volných diluvialních vrstev.

Jest tomu právě 30 let, co jsem ponejprv měl přednášku o kolových stavbách švýcarských v Solnohradě, od té doby, sleduje stále postup předhistorie u nás i jinde a pracuje v odboru tom hlavně též i ve vlasti naší, dospěl jsem ku třídění útvarní skupiny anthropozoické, z něhož výňatek z pojednání mého, vydaného ve spisech král. České společnosti nauk¹⁾ následovně podávám. Hlavní obrysy třídění toho pronesl jsem již asi před desíti léty ve veřejné schůzi, konané v Moravské Ostravě, v přednášce, o níž mě byl „Muzejní spolek Olomoucký“ požádal.

A. Diluvium (Pleistocén).

I. a. Paléolithická doba.

1. a Předglacialní stupeň.

Elephas antiquus, *E. primigenius* (mamut), *Rhinoceros Merckii*, *R. antiquitatis* (nosorožec), *Equus caballus* (kůň), *Bison priscus* (zubr), atd. Stopy člověka v střední Evropě neznámy. Ve Francii Chelléenne a Chellés-Moustérienne.

2. b Glacialní stupeň.

Glacialní (arktická) zvířena (*Myodes torquatus* (lumík), *Lepus variabilis* (zajíc běláček), *Leucocyn lagopus* (liška polární), *Lagopus*

¹⁾ Zprávy o zasedání kr. Společnosti nauk XI. 1896.

albus (sněhule polární) atd.; poblíž a nedaleko ledovců, v nezaledněných oblastech ještě *Elephas antiquus*, pak *Elephas primigenius*, *Rhinoceros Merckii*, *Rhinoceros antiquitatis* atd. Přechod činí zde vrstva u Taubachu poblíž Výmaru, jakožto meziglaciální naznačena, obsahující: zub člověčí (Nehring), *Elephas antiquus*, *Rhinoceros Merckii*, *Bos priscus* atd. Sem nejspíše zbytky nejspodnější vrstvy kulturní v Šipce (Maška) a starší zbytky Čertové díry (Maška, Woldřich), jakož i Býčí skály (Wankel). — Ve Francii Moustérienne.

3. c Poglaciální stupeň, stepní.

Zvířena stepní: *Alactaga jaculus* (tarbík stepní), *Cricetus pueus* (křeček stepní). *Lagomys pusillus* (píšťucha), *Spermophilus rufescens* (sysel stepní), *Arvicolinae* (hraboši) a j. Sem Schweizerbild ve Švýcarských (Nüesch), střední vrstvy kulturní Šipky a Čertové díry?, Schusterlucke v Dol. Rakousích? (Bran-Woldřich). — Ve Francii Moustér-Magdalénienne z části.

4. d Poglaciální stupeň, pastevní.

Zvířena pastevní: *Elephas primigenius*, *Rhinoceros antiquitatis*, *Bos primigenius* (tur), *Bison priscus*, *Equus caballus* atd. Sob hojně zastoupen. Willendorf-Aggsbach (Brunn-Szombathy-Woldřich), Zeiselberg (hr. Wurmbrandt) a Stillfried (Much) veskrz v Dolních Rakousích; Joslovce (hr. Wurmbrandt), mladší vrstvy štramberských jeskyní (Maška) na Moravě; v Čechách: Lubno (Kušta), Jenerálka (Woldřich); k přechodní fási k stupni lesnímu náleží Sudslavice II. (Woldřich), Trmice (Laube, Woldřich)? Podbaba (Fříč)? atd. — Ve Francii Moustér-Magdalénienne z části.

5. e Poglaciální stupeň, lesní.

Zvířena lesní: *Cervus elaphus* (jelen), *Capreolus caprea* (srnec), *Sus europaeus* (vepř), *Felidae* (kočky), *Bos primigenius*, *Bison priscus* a j.); *Elephas primigenius* ještě žije, *Rangifer tarandus* (sob), velmi hojně zastoupen (nejspíše v stádech hájený). Přechod ze stupně pastevního k stupni lesnímu, blíže tomuto, činí kulturní vrstvy v Předmostí (Wankel-Maška-Kříž), s rytinami; sem mladší vrstvy Býčí skály; Liboc (Jíra-Woldřich); kulturní vrstva jeskyně Gudenusové a Eichmaierové (Brun-Hacker-Woldřich), nález v Brně (Makowsky), kulturní vrstva c jeskyně Maczycky (Ossowski-Woldřich) s *Elephas primigenius*, *Rhinoceros antiquitatis*, *Rangifer tarandus*, přítloukané nástroje kamenné. Na Rusi kulturní vrstva „u Gonců“, u Karačarova, Kostěnek a řada nalezišť u přítoku Dněpru, veskrz s *Elephas primigenius* a přítloukanými nástroji kamennými; atd. — Ve Francii Magdalénienne.

Dosavad žil *Elephas primigenius*, sob objevuje se hojně; vedle přítloukaných nástrojů kamenných žádné přibroušené, ale za to hlazené nástroje kostěnné ke konci stupně tohoto; též žádné střepy hliněné.

B. Diluvio-alluvialní přechod.

II. b. Mesolithická doba.

K paléolithu připojuje se tu v první radě kulturní vrstva jeskyně Kostelsku (Szombathy-Kříž), která přechází zde v neolith, tak že ji řadí Hörnes na základě nálezu Szombathyho přímo do neolithu. Avšak Kříž dělí kulturní vrstvu tu na spodní paléolithickou vrstvu s *Elephas primigenius*, *Rangifer tarandus* s rytinami a soškami, a na svrchní tmavou vrstvu neolithickou, neuznávaje žádného přechodu mezi oběma. Podobně se to má s Kůlnou. Ve sluj Na Milaszowce u Krakova náleží sem kulturní vrstva b (Ossowski) s přitloukanými nástroji kamennými, s množstvím ozdobných výrobků a s jednoduchými střepy. *Elephas primigenius* tu vymřel, *Rangifer tarandus* žije ještě vedle podiluvialní zvířeny lesní s prvními zbytky ochočeného skotu. V kulturní vrstvě b „Na Milaszowce“ (Ossowski) objevují se vedle přitloukaných první jednoduché přibroušené nástroje kamenné, hrubé střepy s jednoduchou ozdobou; sob vymřel, vedle zbytků podiluvialní zvířeny lesní zbytky domácího skotu, kozy a vepře. Na Rusi náleží sem celá řada přechodních nalezišť podél řeky Oky, hlavně v okolí města Muromy (hr. Uvarov, Golycin) a jinde; všude se tu vyskytují jen přitloukané nástroje kamenné, počátek primitivní keramiky, podiluvialní zvěř divoká, avšak žádné domácí zvíře. Knižer Putatin klade sem odpadky kuchyňské z Bologoje v gub. valdajské s nástroji upomínajícími na Magdalénienne, a Antonovič staví sem oblast sluj podél Dněpru s přitloukanými nástroji kamennými, primitivními střepy a zbytky skotu domácího, koně a vepře; dále náleží sem část jeskyní na Krimu. Že Kjökkenmöddingy dánské a švédské náležejí přechodní době této, již dlouho známo. — Ve Francii náleží sem celá řada nalezišť, jakož i kuchyňské odpadky francouzské; též zde mamuth vymřel, sob vymírá atd. (Magdalén-Campigny a Campigny Salmona z části).

(Pokračování.)

Kroje na Vysokomýtsku. kolem roku 1840.

Napsal a mapkou opatřil *Vratislav Votrubec.*¹⁾

1. Kraj litomyšlský.

Pamětníků tohoto kroje žije ještě mnoho v obcích mezi Vys. Mýtem a Litomyšl a vypravování jich dosti oživí zbytky kroje, uložené

¹⁾ Krojová mapa hejtmantství vysokomýtského vystavena byla v oddělení východočeském NVC. Než tehdy nebyla ještě úplná a není vlastně dosud, ač přičiněno dosti oprav. Původně byla mapa zhotovena za národopisné výstavy ve V. Mýtě r. 1894. a měla zobraziti okruh, kam až odbor národopisný rozvinul činnost svou v okrese i mimo něj. Osady, jichž kraj byl zjištěn, naznačeny byly na mapě barvou, neprozkoumaná místa prázdnými kolečky. Zelená barva

v museích. Neschází ani dobrých popisů toho kroje,¹⁾ jen výkresů jest pomálu.

Mužský oděv u zámožnějších byl tento: Ženich ke svatbě dával si dělati bílý kabát modrým hedbávím vyšíváný, dlouhý po kůtka, jenž mu zůstal oděvem svátečním. K tomu kabátu bral sice ke svatbě nejraději na hlavu vydrovku (aksamitku) se štítem vzadu²⁾ co možná vysokým, později však zaměňoval, jsa starší, vydrovku za černý širák, který lépe chránil před sluncem. Jako svobodný chasník chodil v bruceku a za chladna i v lajblíku, které, ježto byly krátké, doplňoval koženým opaskem, aby si blich zahřál. Bruceky (vesty, které vzadu touž látku mají jako v předu) a lajblíky (bruceky s rukávy) byly buď černé, zeleným hedbávím vyšíváné, nebo bílé a tak vyšíváné, jako dlouhý bílý kabát. V tanci vypadal chasník velmi svižně, kdy brucekem jen kryta byla košile se řásnými rukávy, pod jejímž vyšitým ležatým límcem vlál červený hedbávný šátek, na hlavě seděla vydrovka, v opasku cinkaly renčáky a u kolen třepaly se kožené tkaničky, všelijak zoubkované, koženic hlinkou nabarvených. Staří obouvali na nohy bílé punčochy a střevíce s přaskou a fábořem na nártu, ale nepohody donutily je, že sáhli raději k vysokým botám telecím, které konečně ovládly krojem. V zimě nošeny kožichy, po švech poněkud vyšíváné, a na hlavu brány pangrotky beránkem vyložené, aneb vysoké čepice, jejichž povrch se skládal z kroucené vlny bílé, černé neb do čerziva, a které ozdobeny byly třemi mašličkami po straně. Ve Václavkách říkali těmto čepicím maděry a zdobili si je mašličkou bílou, modrou a strakatou.

Chudší oděvu vyšíváného neměli.

Ženský кроj vynikal barvitostí.

Svobodná jako družice spleťla vlasy v tuhý cop, ten vzadu stočila v drdolek, opentlila a širokou jehlicí prostrčila. Později nosily družice pentlíky (Václavky).

Nevěstu vedly do kostela ve věnci, druhý den ji čepily do šaty, od kteréž doby zůstala šata sváteční pokrývkou hlavy. Ke svatbě šly všecky vdané v šatách. I loktušky, zvláště sacké, byly nošeny na hlavách. Všedního dne braly šátek na pokos.

Košile měla u krku široký vejložek, buď vesnickou švadlenou vyšíváný, neb jen vamberskými krajkami obložený, a hodně

značila kraj litomyšlský, červená rychmburský, modrá chroustovický, žlutá kostelecký. Tento rozvrh krojový stal se však jen prozatím. Zvláště poslední dva kroje nebyly s dostatek obádány, aniž uvedeny v souvislost s krojem okresů sousedních k vysokomýtskému. Výzkumy nových vycházek, podnikaných hlavně na sever okresu, a některé zprávy pánův učitelů, jako Müttermüllera ve Skoreniciích a Novotného v Jenšovicích, přiměly k názvům novým, obecnějším, které čtou se také na mapě reprodukované.

¹⁾ Alois Vojt. Šembera: Historie a topografické popsání Vysokého Mýta. 1845. — Teréza Nováková: Kroj lidový a národní vyšívání na Litomyšlsku. 1890. — Nověji v díle: Národopisná výstava českosl. 1895. ve stati: Kroje české.

²⁾ V díle: Oester.-ung. Monarchie »Böhmen« má litomyšlský junák štít vydrovky v předu. Byl jsem několikrátě svědkem toho, jak venkovan chytiv aksamitku právě za ten štít, nasadil si ji na hlavu vždy štítem do zadu.

na dudané rukávy, sahající po loket, kde končily širokou krajkou (taclemi). Zlatem neb stříbrem vyšitý životek s puntem (později brokátový) spal košili; pro krátké proramky padl dolní okraj životku hned pod prsa. Na okraj ten našity jsou šorčíky, na nichž se zachytily hodně řádné sukně.

Vrchní kytle, mezulánka, složená z vlny a příze, neb cajkovka, utkaná ze samé vlny (někdy byl cajk i polohedbávný, to jest z polovice vlny a z polovice hedbáví, ale ten prý nebyl pevný), byly při dolním okraji lemovány širokou vyráženou, t. j. květovanou pentlí. Dříve mívali na statecích ovce. Nevěsta ze statku dávala si proto vlastní vlnu na sukně, jichž mívala tučet do výbavy, každou jiné barvy: červenou, modrou světle i tmavě, fialovou, zelenou, hnědou. Sukně ty nebyly tak krátké, jak při napodobování kroje často se děje.

Fěrtoch byl rozličný i látkou i barvou; týlové byly vyšívány, sem tam nosivaly i fěrtoch z barvy (modrý plátěný), s vyšitými bílými kvítky. Červené punčochy na cviklích vyšívané a černé střevíce s fáborem na nártu neb i pantofle doplňovaly oděv. Za chladna oblékaly si do kostela kabátek o krátkém a těsném životě s četnými varhánky vzadu. V zimě brán i kožíšek a na hlavu vlňák.

Tento krojový obraz za dne svátečního držel se kolem Litomyšle do let šedesátých a někde i déle. Ale čím blíže k Mýtu, tím dříve mizel. Al. Vojt. Šembera již roku 1845. si stěžuje, kterak chasníci ve Džbánově začínají nositi kazajky bez vyšívání, a to takové, jaké na Vraclavi již obecně se nosí. Roku 1874 přistěhovala se panímáma z Václavk do Oucmanic a tu chodila v neděli do kostela samojediná v kroji starobylém. Totéž stalo se i hospodské provdané do Voděrad, která zároveň vypravovala, že k nim v letech šedesátých přicházeli hausírníci a kupovali mezulánky a cajkovky, aby je zase v Sebranicích a jinde za Litomyšlí prodávali.

Ještě dříve mizel kroj severně od Chocně. Tam jen lidé 70 až 80letí jej pamatují. Babičky říkají: „Moje matka nosila ještě šatu, já však jen šátek na pokos. Starší nosily životek s puntem, my jen lajblíček“, (životek bez puntu, sahající do pasu). Tato změna kroje, která na Choceňsku před více než 50 lety se dala, dostala se na Litomyšlsko o 20 let později. Na sukně brán i na Choceňsku mezulán s vyráženou pentlí, nošeny červené punčochy rovněž na cviklích vyšívané a střevíce nebo pantofle. Šatu na Choceňsku silně modřily vošplavem, t. j. modrým kamínkem, který se ve vodě rozpouštěl. Jinde, jako v Onjezdě za Chocní a v Jelení, kryly také hlavu bílým čepcem s bílým širokým fáborem vzadu (holubinkou) a bohatou nevěstu čepily již do zlatého neb stříbrného čepce. V Plchovicích nosily na hlavách ponejvíce bílé plachetky, ba v jednoduchých chodily i na pole. Do těch míst působil tedy již kroj v Polabí rozšířený.

Rovněž mužský oděv byl změnou zastižen. Mizí vyšívání na kabátech a vestách, nejspíše ještě límce bývají u bohatších vyšity, na hlavu pořízují si zámožní chasníci sice trýbku (aksamitku), ale

v kloboucích objevují se různé tvary: v Dobříkově mají ještě litomyšský širák, v Oujezdě mají již klobouk úzké střechy ale vypuklého dosud dýnka, v Plichovicích o rovném dýnku. V Plichovicích mužští nosili rozparek u košíl vzadu, takže v létě měli záda silně opálená.

Ze všeho vypravování řídkých již pamětníků kroje na Choceňsku nabyt jsem přesvědčení, že v podstatě tu přece jen litomyšský kraj panoval, ale že byl leckde buď lokálně přibarven, nebo podléhal vlivu sousedních krajů. Nezbylo po něm památky kromě nějakého zlatého čepce, což snadno vysvětlitelné, když před 50 roky nadobro byl odložen; proto také těžko jest vymyslet se v jeho lokální podrobnosti. Na mapě označena jsou místa s tímto přechodním krojem z litomyšského do středočeského půl černě a půl tečkované.¹⁾

2. Kraj horácký.

V jediném případě, a to v Němči, obci dosti chudé, zvěděl jsem od dvou 80letých starců zajímavé odchylky od předešlého kroje.

Z mužských málokdo měl klobouk, většinou nosili pangrotky. Na brucek tmavozelený (černý) oblékán rovněž lajblík rapínový, to jest z látky flanelu podobné, ale lepší než flanel, barvy téže; obé krášlili dvěma řadami knoflíkův; u bohatších byl límec zeleným a žlutým hedbávím vyšíván. Opasek měl málo kdo, jen člověk majetný pro peníze, obecně nosívali šle. Na nohy navlékány koženky nebo plátěnky podvázané pod kolena řemínky, punčochy nejvíce modré a střevíce s přaskami. V zimě nosili někteří krátké kožichy.

Mezulánku měla jen žena bohatší. I šatu za starodávna nosily, jak jeden ze starců tvrdil. Obecný však byl za jich paměti jen šátek na pokos. Košile měla vejlozek a u rukávů tacle. Na životek za šorčíky zavěšena jako vrchní sukně modrá plátěná z barvy. Nejvzácnější byla černá sukně, kondraška,²⁾ ve které se obyčejně vdávaly a za tím účelem si ji též vypůjčovaly. V zimě přes životek oblékaly kabátek černý neb modrý o úzkých rukávech s varhánky vzadu.

Z popisu toho patrné, že málo světlého bylo na tom kroji. Když jsem se doptával v Oucmanicích, jak se nosili za řekou, odpověděl mi pantáta: Po horácku. Ale na př. v Mostsku nosili se ještě po litomyšsku, i mohl se ten název týkati jenom takového kroje, jaký byl v Němči. Přejal jsem zatímni ten název na mapu.

¹⁾ Za většinu těchto krojových podrobností na Choceňsku děkuji paní-mámě, která jsouc ve Vrbici na Doudlebsku rozená, provdala se do Plichovic. Vypravovala také žertem, že se mohla provdati za domácího ženicha, že se jí však nelíbil, protože neměl žluté koženky. Na Doudlebsku a Kostecku si totiž koženky nebarvili hlinkou.

²⁾ V díle: Národopisná výstava československá na str. 182. při kroji lašském stojí poznámka: „Kromráž“ byla látka (vlíněná), již v 17. stol. užívaná a to i do výbav šlechticů.

3. Kroj rychmburský.¹⁾

Bylo pro nás překvapením, když vyburcování byvše ruchem národopisným, odebrali jsme se do krajiny prosečské se švakrem Jos. Šimou, správcem musea vysokomýtského, abychom doplnili části kroje litomyšlského vložené již v museu vysokomýtském, a tam setkali se s krojem zcela jiným. Ženský kroj úplný byl brzy pohotov, ale mužský kroj stěží sehnán v celém rozsáhlém okrsku. Popisů kroje byla hojnost, poněvadž místy i před 20 lety kroj ten se nosil, a stařeny dosud užívají některých částí ženského úboru, hlavně o hod boží. Při obžinkách v Čes. Rybném množství děvčat oblečeno bylo v kroj svých babiček. Tenkrát i několik mladíků sehnalo si rázovité dvě vesty červené, opasky a nějakou tu kamizolu. Celého kroje mužského jsme však nikde nezastali; posledního nositele starobylého kroje v Peci pochovali nám málo neděl před naším příchodem v tom kroji.

Mužský kroj jevil se takto:

Košile měla muďaté rukávy a na límecích a na ramenou modré neb červené pásky na prst široké. Vesta, vzadu ovšem z téže látky jako v předu, byla červená, buď damašková neb hedbávná z marcelinu; bývala na límci a na ramenou vyšívána, ale velmi jednoduše. Opasek, vyšíváný pávovým peřím, úplně mohl zakrýtí košili vyniklou snad mezi vestou a kalhotami. Kalhoty většinou manžestrové (sametové), ale i kožené neb u chudých plátěné spjaty jsou pod kolenem řemínkem na prasku; dole při postranním švu měly několik perleťových knoflíků a šev sám byl drobně vyšit hedbávím. Někdy až k tomuto švu sahala branka (poklůpek) rovněž po krajích vyšívána. Bílá punčocha, někdy jen immitovaná tak, že pouze lýtko kryla, vynikala jen nad lýtkem z hlubokého výkroje německých bot. Za sucha nošeny i střevíce. Šlo-li se dále, brána na vestu kamizola, kabát totiž kratší než nynější sako, s dvěma šůsky vzadu a 2—3 limburáčky nad nimi. Limburáky zovou se vypuklé cínové knoflíky, jaké i na damaškové vestě řadou v předu hustě byly přišity. Za pokrývku hlavy byl vedle aksamítky a pangrotky i nižší vlněný cylindr, ozdobený šmukem, t. j. manžestrovou, na 4 prsty širokou páskou vyšitou žlutým a zeleným hedbávím s lesklou, pentlíku podobnou ozdobou po straně. Nebyl však cylindr všude v obyčeji; ve Žďárce na př. měli menší kulaté klobouky.

V zimě navlečen dlouhý kabát s limburáky aneb dlouhý kožich pestře vlnou vyšíváný po švech i po zádech, k němuž výborně se hodila pernice, vysoká to čepice se třemi chvostky pestré vlny po straně, podobná maděře na Litomyšlsku.

U ženského kroje bylo z košile viděti jen naduté rukávy nedosahující lokte; scházel vejlozek u krku a tacle u rukávů. Na krk

¹⁾ Srovnej Ter. Novákové článek o rychmburském kroji v čísle 7. a 8. Pracovny r. 1894. — Roku 1855. napsal Al. Brychta: „Kroj nynější nemá již nic zvláštního do sebe, an se v posledním čase mladí i staří dle městského kroje šatí. Toliko starci dle dlouhých vlasův osvědčují se co obyvatelé Rychmburského panství.“ Pam. arch. I. 165. Bývalé panství Rychmburské.

vzat bílý šátek vyšíváný, ten na prsou jest skřížen a konce jeho zatčeny jsou v předu za sponku brusličku aneb při větší jeho délce za kančku zástěry vzadu. Brusliček, také lajblíček zvaný, byl hojnou kosticí prostoupen, padl až do boku a překvapoval hojnými penízky neb perleťovými knoflíčky; na místech kostic prázdných byl velmi jednoduše vyšit hedbávím. Na hojné škrobenice navlečena byla vrchní sukně kanafasová, na níž rudá barva převládala, neb u bohatších i hedbávná; ale ve svátky oblékány byly navrch hlavně sukně bílé, vyšívané často až po pás. Fěrtoušek brán rozmanitý, začasť hedbávný, někdy i tmavomodrý plátěný z barvy, bílými kvítky pošíť. Noha vězela v bílých punčochách a černých střevících.

Zvláštním způsobem byla upravena hlava. Nejprve dán na ni bílý čepec vyšíváný s barevným, hedbávným fábořem, vzadu asi tak jen dlouhým, aby koncem svým dosáhl druhého fáboru, který na plecích spínal několik řad korálů, zdobících krk a sahal zase do pasu, odkudž počínal třetí fábor náležející fěrtoušku a jdoucí téměř k lemu sukni. Tyto troje mašle vzadu poskytovaly pěkný pohled, jich nebylo však dosti, neboť ještě přes téměř čepce položena byla sacká loktuška na úzko složená a uvázaná vzadu jednoduchým uzlem pod fábořem splývajícím od korálů. K poslední řadě korálů připojen býval ještě tolar.

To byl sváteční oblek vdaných za pohody. V čepcích chodily i na pole. Svobodné nosily ruličky, svázané vzadu pentličkou, rády pudrovaly vlasy moukou a vetkly do nich kytku. V Oldřiši nám vypravováno, že svobodné vázaly přes vlasy sacký šátek tak, jako vdané přes čepce. Nevěsty s 500 až 600 musily mítí očepák, jehož tvar dozadu se zvyšující a zdobený hřebenitou krajkou zlatou neb stříbrnou, podstatně se liší od zlatých čepců zachovávajících tvar hlavy. Padlá nosila šátek na pokos. (Žďárec.)

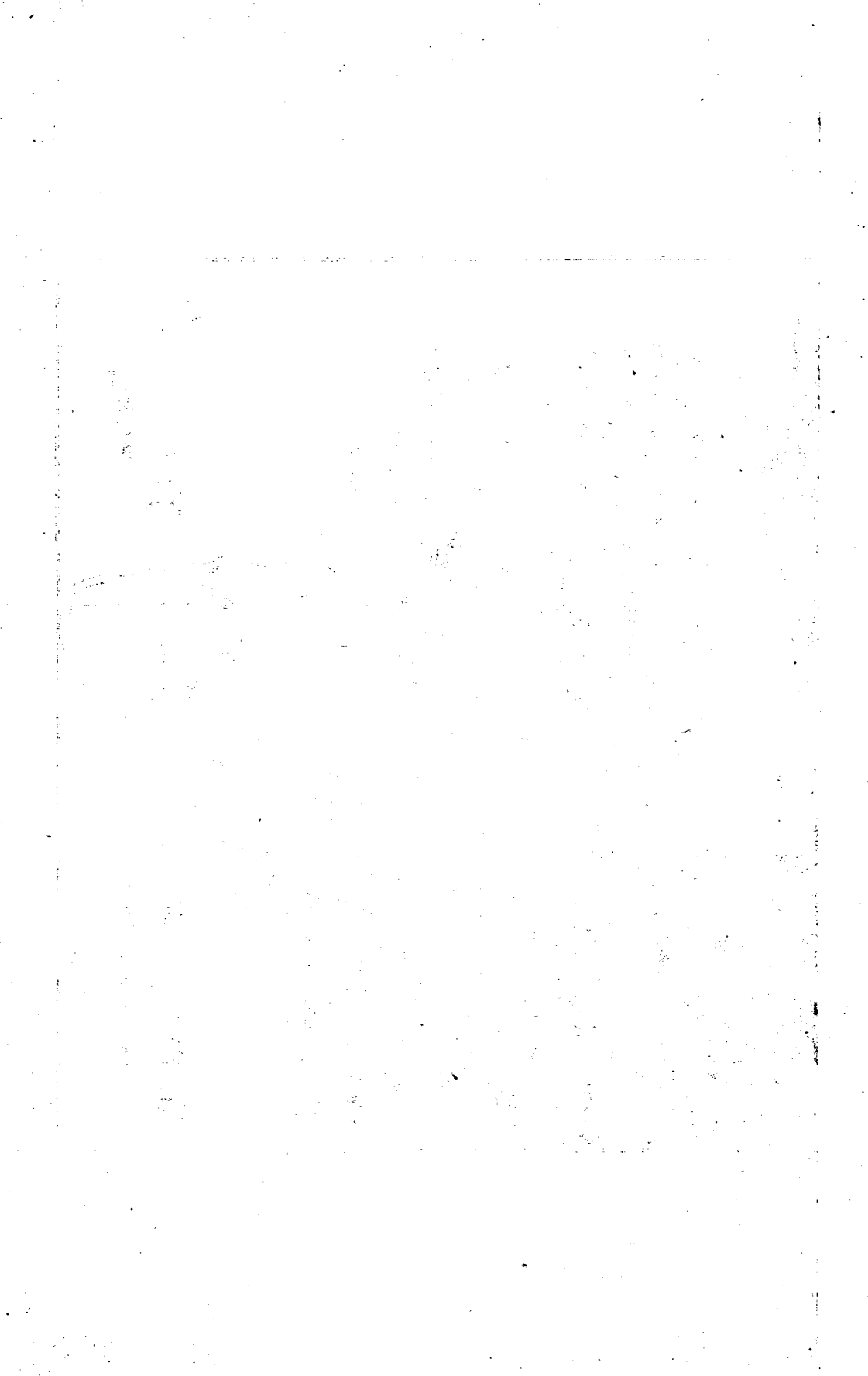
Za chladného počasí oblékán byl na brusliček ještě kabátek, velmi obecný v kraji, známého tvaru: v předu jest značně obloukem vykrojen, kterouž prázdnotu vyplňuje zmíněný bílý šátek přes prsa skřížený, s rukávy nahoře nadutými, dole velmi súženými, sahá do pasu a jest vzadu opatřen šúsky v podobě několika varhánkův. I s tohoto kabátku splývají někdy dvě užší pentle do zadu, a zde rychmburští měli zvláštní ozdobou opět perleťové neb i porcelánové knoflíčky a pestré šňůrky, krepinky, našité v různých čarách. Před těmito kabátky s dudami byly zde však rozšířeny kabátky s úzkými rukávy a varhánky vzadu.

Když jsme se tázali, kdo vyšíval ty šátky na prsa a hlavně ty bílé čepce, zněla pravidelně odpověď: švadlena v Dědové. Čepců bílých hledí nyní prazvláštně zužitkovati. Poněvadž jich látka jest velmi tuhá, dávají si je obarviti na černo a pak upotřebují na nártý ke střevícům.

Jakmile seznali jsme tento kraj, jenž má mnoho společného s horáckým krojem na západě Moravy, hleděli jsme zvědět, ve kterých obcích se takto nosili a ve kterých po litomyšlsku. A tu starší lidé docela lehce určovali hranici, kterou pak jsme hleděli znázorniti mapou. Dali jsme kroji zatím název rychmburský dle dřívějšího panství nad těmi osadami.

hejtmanství
VYSOKOMÝTSKÉHO.

4. Kroj středočeský.

Od Polabí zabíhají do naší mapy úrodné roviny až k Zámrsku a odtud obloukem pod Vraclaví až za Luži. V tomto kraji byl dle vypravování stařen kroj značně nádherný, hojně vyšíváný, a to i zlatem. Vyšívání obstarávaly zvláštní švadleny, z nichž zvláště tři známy byly velikou dovedností: Domoradická, Domanická a Dobrkovská.

Ženský kroj. — Hlava svobodné, mající všedního dne jen dva rulíky, ozdobena byla ve svátek 8 rulíky, z nichž každý z 5 pramenů byl spleten a opentlen tak, že fábory splývaly na záda. Místy nosily i jehlice široké v opentlených vlasech. Nevěsta měla okolo hlavy široký věnec, od něhož rovněž četné fábory splývaly; očepena byla pak zlatým čepcem, v němž všechny vdané selky přicházely k veselosti. Do kostela pokrývaly hlavu nejraději bílou loktuškou, jejíž bohatě vyšíty jeden roh splýval po zádech, kdežto ostatní dva konce na trojhran přeložené loktušky skříženy jsou přes prsa a tam rukou přidrženy. Taková loktuška byla vyšívána buď bíle neb karmazínem. Ale i čepce tu nosily. Krk zdobily korále až v osmi kruzích s pentlí vzadu. Košile měla vejloček, ale proto brán ještě přes prsa třírohý šátek vyšíváný podobně jako loktuška, jehož konce za sponu lajblíčku se upevnily. Lajblíček byl bohatě vyšit dracounem a měl i zde staršího předchůdce, životek s puntem; aby se při muzice nepošpinil, vázaly přes něj v půli bílý, též vyšíváný šátek. Přes lajblíček nošen za chladna opět kabátek z předu otevřený, opatřený rukávy dole úzkými a nahoře nadutými. Starší kroj znal mezulánky, jež byly delší než pozdější kratší sukně různě květované, v neděli hedbávné neb z merinu. Ale sukni viděti bylo jen vzadu v úzké uličce, kterou zanechaly hodně široké fěrtochy z různé látky, z nichž skvostným bílým a místy červeným vyšíváním po celé ploše se honosily fěrtochy z barvy, tedy plátěné tmavomodré. Tyto fěrtochy jediné dovedly dodatí kroji zcela zvláštního rázu. Na nohou nosily bílé punčochy a nízké střevíce s rážičkami na nártu.

U mužů zmizelo vyšívání nejprve s kabátu, že povstal dlouhý zelený šosák, později i s brucleku, jehož jedinou ozdobou zůstala dlouhá řada limburáků. Koženky svázané byly jako na Litomyšlsku řemínky pod koleny a na nohy brány vysoké boty. Hlavu kryli nízkým černým kloboukem se širokou střešou, jež k veselostem zaměňovali ve vysoký cylindr. Bohatší pořizovali si rádi vydrovky.

V tomto kroji hlavně za starší doby patrný jsou prvky kroje litomyšlského, celkem však se nelišil od kroje, rozšířeného ve středě Čech. Vymizel asi před 50 roky.

* * *

Ze všeho pozorování kroje na Vysokomýtsku zdá se tedy vyplývat, že před 50 lety ostré určité hranice měly jen kroj litomyšlský a rychmburský. Litomyšlský, rázem svým starší, původně byl rozšířenější, ale ustupoval kroji novějšímu a — nutno přiznati — i pohodl-

nějšímu. Aspoň ti, kteří nosívali kroj litomyšlský, odpovídají na otázku, proč jej odložili: Byl nepohodlný. Tuhý stojatý límec kabátů studil, pro krátké bruceky a lajblíky mohl zase spodní díl trupu nastydnouti, koženky bývaly tak napjaty, že v nich stěží po řebříku lezl. Životek s puntem také konečně na Litomyšlsku ustoupil pohodlnějšímu lajblíčku. Poslední zbytky bývalých krojů kromě šátku na pokos dosud rozšířeného možno viděti u starších žen: na Litomyšlsku vejloček u košile a na Rychmbursku bílou vyšívanou sukni o některý hod boží.

Paměti Jana Jiřího Matthiada Račenského.

K tisku upravil Ota J. Černý.

Rukopis univ bibliothéky XVII. A 16. obsahuje v předu různá snesení a dekrety náboženské od r. 1417., potom »Povinnosti děkanů a seniorů, majestát Rudolfov« atd. Přípisky tyto učinil kn. Jan Jiří Račenský, na konec pak připojil i vypsání života svého r. 1618.—1623. Zápisků těch užil J. Jireček k životopisu Račenského v Rukověti; otiskujeme je tu pro zajímavost jich podrobněji.

»Tyto leges přepsány jsou ode mne k. Jana Jiřího Račenského, a to l. 1612., když Pán Bůh všemohoucí ráčil z milosti své toho Čechům propůjčiti, aby své náboženství svobodně podobojí provozovati mohli, jakož jim toho majestát byl dán od Rudolfa císaře, kterýž také tuto vypsán jest.«

Tento majestát trval jest od letha božího 1609. až do l. 1618., kteréhožto léta, nemohouce již víceji příkoří sobě činného a proti majestátu tomuto čelícího od strany pod jednou snášeti (příkoří a protivenství jaká se jim činila, to všecko najdeš v druhé apologii toho roku vytištěné, vypsáno, pomínul jsem jí pro širokost sem ve psati), jali se všickni tři stavové království českého hájiti, protož sjevše se do kolleje veliké, na tom se uradili, kterak by při svých privilegích, svobodách a obzvláště majestátu zůstaveni býti mohli.

(NB. téhož léta, totiž 1618. přijal jsem sv. ouřad kněžský, administrator byl Sigismundus Crinitus Stříbrský, ordinován jsem byl 18. Mai.)

Potom po druhé na hradě pražském se sjeli a tam některé osoby (kteréž byly rušitelé pokoje a nepřátelé majestátu usilující jej zkaziti, v nic obrátiti, všelikterak stavy císaři Matiašovi osočující) vynalezli a shledavše to na nich, z kanceláře hradu pražského v tu středu před svatodušními svátky aneb 26. Mai z vokna je vyhodili, totiž Vilíma Slavatu z Chlumu a Košumberka, Jaroslava Bořitu z Martinic jinak Smečanského, mistra Filipa Fabriciusa, sekretáře. Potom zvolili stavové sobě za krále Fridricha falckrabě, kteréhož také na království české anebo na hrad pražský dosadili, letha 1619.

Toho času jsem z městys Semil, kdež jsem za správce církevního zůstával, do Měst Pražských přišel.

Téhož léta vysvobozena byla z vězení urozená panna, panna Eliška Kateřina Smiřická ze Smiřic, v kterémž 12 leth na zámku Skalách zůstávala. Do toho vězení dána byla od své vlastní matěři, jsoucí křivě obžalována a v podezření dána od nějakého regenta Jarše¹⁾ řečeného. Vzala pak sobě za manžela urozeného pána, pana Ottu Hendrycha z Wattmbergka a potom s ním některých těch statkův se ujímala, jako Semilského, Skalského, Jitčinského, Dymokurského a Dubského panství, v čemž jsem já jim s velikým hrdla svého nebezpečenstvím napomáhal, ale však za to slabou odměnu jsem vzal, nebo osoba, s kterouž jsem slib a závazek k stavu svatého manželství měl, totiž panna Anna Kopecká, rodička turnovská, sirotek, již mně měl pro mé služby propustiti a za manželku dáti a s ní svatební veselí učiniti, s nějakým Rakušanem z Pražských měst odjela, na penízi také, ani šatstvu (kromě jakési šroubovky, kteráž každému bratru za třicet kop míš. [ta mi od jednoho dvořenína hraběte Štika vzata byla], a hřebce, kteréhož jsem panu otci do Knína poslal) podle smlouvy nic vydáno nebylo, nebo pana Ottu z Wartmbergka v Praze do arestu vsadili, paní také po mnohých komisích s jednou komisí anebo s pány, kteříž v té komisi byli vysláni byli, zahynula, a sice tak, že když ji mocí z zámku vytisknouti chtěli, v který se byla i v město Jičín uvázala, svým mušketýrům prach poručiti kázala, míníce se odtud odebrati na zámek Skály, oni berouce prach, skrze neopatrnost z luntu do něho jiskru zatrousili a tak ten prach se zapáliv, zámek rozhodil a do třiceti osob zařítíl, to bylo v sobotu na neděli. Pán Bůh jest mne zachoval, že jsem tu přítomen nebyl.

Léta 1620. vstoupil jsem v stav manželský s poctivou pannou Kateřinou, kmetičnou pí. Lídy Vratislavovy z Lub na Starém Kníně, od kteréž jsem pro ni mnohá a veliká protivenství snášeti musil. V pondělí masopustní jsem ji za manželku sobě namluvil a na druhý den, totiž v úterý masopustní svatební veselí jsme měli. Letha téhož ut supra.

Item letha tohoto 1620. byl jsem commendirovan od kn. Jana Rozacia Hořovského za faráře do města Milívska, tam jsem mnohých kyselých věcí zakusiti musil, předně od nějakého Víta, střeštěného ouředníka, potom i od loupežných vojáků císaře Ferdinanda.

Item téhož leta vítězství obdrželi císařští na Bílé Hoře před sv. Martinem. Praha vzata i jiná města podle ní, která se v království českém zavírají krom Tábora, Třeboně a zámku Zvíkova.

Item letha 1621. manželka má, v městě Milívsku na faře když jsem zůstával, porodila synáčka 14. Aprilis v noci na čtvrtek mezi 7. a 8. hodinou, narodil se in ariete descendente, totiž na skopci.

Toho času císařští byli zámek Vorlík vzali a do Milívska se položili, fendrychové jejich byli dva Vlachové, latíneci dobří jeden se psal Casparo de Illo a druhý Joann de Lere. Ti někam s vojskem odtrhli a hned jiní na místo jich přitrhli, tak že jsem dosti veliké ouzkosti a nebezpečenství pocejiti musil. Ale však skrze opatrování

¹⁾ Bukovského z Neudorfu.

boží předce sem toho užil, že mne s manželkou mou a dítětem ne-křtěným (kterémuž asi 10 dní bylo) půl druhý mše do nějakých Krašovic dovezli, dal jsem jim 3 zlatý. Odtud manželka má půl druhý mše až na Zrůbek k přivozu po porodu svém jíti musila, potom odtud od sedláka na hnojniku až do Knína dovezení jsme byli.

Potom v Starém Kníně v kostele též děťátko pokřtěno. Dáno mu jméno Timotheus 27. Aprilis. Kmotrové a kmotry jeho byli tito: Kněz Mikuláš Basilius Novoknínský, křtitel a kmotr, pan Šebestian Simonides Příbramský, písař radní, pan Jan Zachyašek, měšťan a rodič novoknínský, paní Zuzana Zámostská, jináče Hraňka, paní Alžběta Zčechovská, již v Pánu usnulá.

Narození na skopci jsou přirození Marsa cholerici, bývají sol-dati, conjuratores, nespokojeni, svárliví, dráči, carnifices, item kteříž se s ohni obírají, medici, bradýři, crimici etc.

L. P. 1622. ráčil mi Pán Bůh dáti syna spolu s manželkou mou Kateřinou, ten pátek po 12. neděli po sv. Trojici anebo 12. Augusti, narodil se právě v hodinu 22. Slunce bylo tehdaž na lvu. Pokřtěn je v chrámu Staroknínském 17. Aug., jméno dáno mu Joachym. Kmotrové a kmotry byli tito: Kněz Václav Hubka Kmetněveský, farář kylianský, křtitel a kmotr, pan Jiřík Voříšek, měšťan novoknínský, toho času purkmistr, pan Šebestian Simonides, měšťan novoknínský, pan Šimon Lauryn, měšťan novoknínský, literat, paní Kateřina Zčechovská, paní Johanna Sekytka, jinak Kadochová, paní Zuzana Hraňka, jinak Zámostská.

NB. lev je znamení ohnivě, horké, suché, cholerické, mužské, denně vychází, srdce světa, neplodné, královské, vysokomyslné, hněvivé, chytré. Má quartum clima. Kdo se narodí pod znamením lva, bejvá heroyský, pokojný, spravedlnost milující, vysokomyslný, pochleb-níky nenávidějící.

Si leo in ascendente nati fuerit habebit multos exproprios filios, quia in 6 et 7 sunt ♀ ♂ quorum dominus est ♀ qui habet domum et exaltatio: in signis oppositis ○.

Joachym je jméno židovské, vykládá se Páně přísaha aneb Páně stolice.

(Item byl jest Joachym opatem v Kalabrii, muž silný, při pravdě velmi horlivý, známosti Krystovy pravdy a mnohými dary ducha sv. osvěcený. Ten jsa tážán, kdy by měl přijíti Antichrist, odpověděl, že se on již dávno narodil, vyvýšující se nade všecko, což slove bůh Balaeus annotavit.)

Létha paně 1623. 17. dne Oct. Pán Bůh všemohoucí ráčil mne pro polehčení kříže manželského spolu s manželkou mou Kateřinou navštívit a nám dcerku na ten bídný svět dáti. Narodila se noci nastávající mezi 3. a 4. hodinou. Slunce a měsíc toho času byly na váze. Pokřtěna je v chrámu páně města N. Knína Hor zlatých, 20. Oct., dáno jí jméno Anna Benigna. Kněz Matěj Jakobides Volynský, pan otec můj vlastní, křtil. Kmotři a kmotry byli tito: pan

Ludvík Zámostský, měšténín novoknínský, pan Vít Joannes, jinak Zčechovský, měšténín novoknínský, paní Dorota Koudelová, paní Kateřina písarka, paní Kateřina Laurynka, mydlářka. Toho času nebyl jsem doma, zdržoval jsem se v kraji litoměřickém.

Narození na váze jsou přirození Venuše, sanguinei, frejovní, smilní, muzici, pravdiví, ženskému pohlaví milí, mravní, teskliví a smyslu nestálého.

Roku tohoto draho veliké bylo, tak že se pamětníka nenachází, který by takové draho pamatovati mohl, nebo jeden strych žita za 25 kop míš. místem i za 30 kop kupován byl, i jiné všecky věci drahé byly, střevice za 5 kop, takže co prvé za kopu koupil, musil tehďáž 10 kop dáti, a toho draha veliká příčina jest byla zlá mince nebo téměř polá měď byla.

Item k velikému neštěstí jsem roku tohoto přišel, nětco z opilství, nětco z hněvu, mezi soldaty sem se dal a s nimi přes 20 mil až k Chebu sem putoval, zůstával sem s nimi 12 neděl. NB. od 25. aprilis až do 9. septembris všečen sem pošetilý zůstával, máloli že sem se ex poculo Medusae nejbáznivějšího nápoje nenapil.

NB. 6. Mai (slova hebrejská) tentare summum opificem per ebrietatem ausus sum.

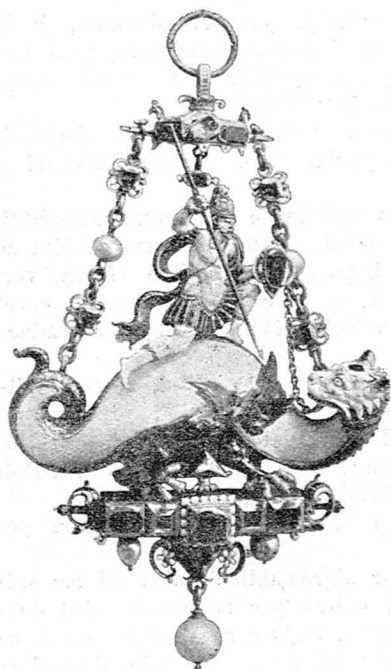
NB. 8. Mai quidam confessor nigromanticus misit ad me spiritum, ex cuius instinctu perforavi cultro pectus meum. Sed deus misertus est mei, ut paenitentiam agam. (Kýs černokněžník poslal na mne ducha, z jehož vnuknutí probodl jsem se. Ale Bůh slitoval se nade mnou, abych mohl se káti.)

Závěšek zdobený soškou sv. Jiří v Chrudimi.

Podává K. Lábler.

V posledním čísle tohoto listu na str. 130. ve zprávě nadepsané „Pozor na české památky“ byla učiněna též zmínka o zakročení a překažení prodeje částí zbroje sv. Jiří náležející arciděkan-skému chrámu v Chrudimi. Zpráva přejata byla z politických denních listů, kde uveřejněna byla asi v témž znění, však ne z pravdy, i sluší uvést ji na pravou míru.

Památka, o kterouž se jedná, není ani zbroj ani část zbroje sv. Jiří, nýbrž závěšek se soškou sv. Jiří, an se potýká s drakem. Drahocenný závěšek tento pochází dle souhlasného náhledu všech znalců z doby rudolfínské. Jest vzácnou prací zlatnickou, jichž jen poskrovnu se nalezne. Podoba draka jest všecka z perleti, ostatní vše ze zlata. Zadní strana těla drakova obložena emaillem velice umělým, zeleným, šupinovitým. U hoření spony, na ozdobe pod drakem jakož i na spojovacích řetízcích zasazeny jsou brilanty, rubíny a safíry, celek zakončen perlou. Na hlavě drakově nalézala se kdysi korunka s velkým brilantem, který bohužel zmizel.

Chrudimský závěšek, zdobený soškou sv. Jiří.

Asi před půl letem ucházela se frankfurtská firma klenotnická o koupi tohoto klenotu, známého z jubilejní výstavy a panem Drem Chytilém popsaného, nabízejíc majiteli zdejšímu patronátu několik tisíc zl. Patronát nemoha v záležitosti tak důležité sám rozhodovati, svolal zvláštní komisi, skládající se ze zástupců patronátu, obce a zdejšího musea, kteráž usnesla se, že klenot ani za vysokou nabídku neprodá, a kdyby snad časem k prodeji dojíti mělo, že smí prodán býti buď museu království Českého, neb uměleckému průmyslovému museu v Praze. O usnesení tomto zpraveny též příslušné korporace, jimž nad zachováním památek uloženo bdíti. Byla tudíž zpráva, jak v politických listech zněla a v tomto listě otištěna, zcela nesprávná, nezakládající se na pravdě.

Táfovaný strop v zámku bělském.

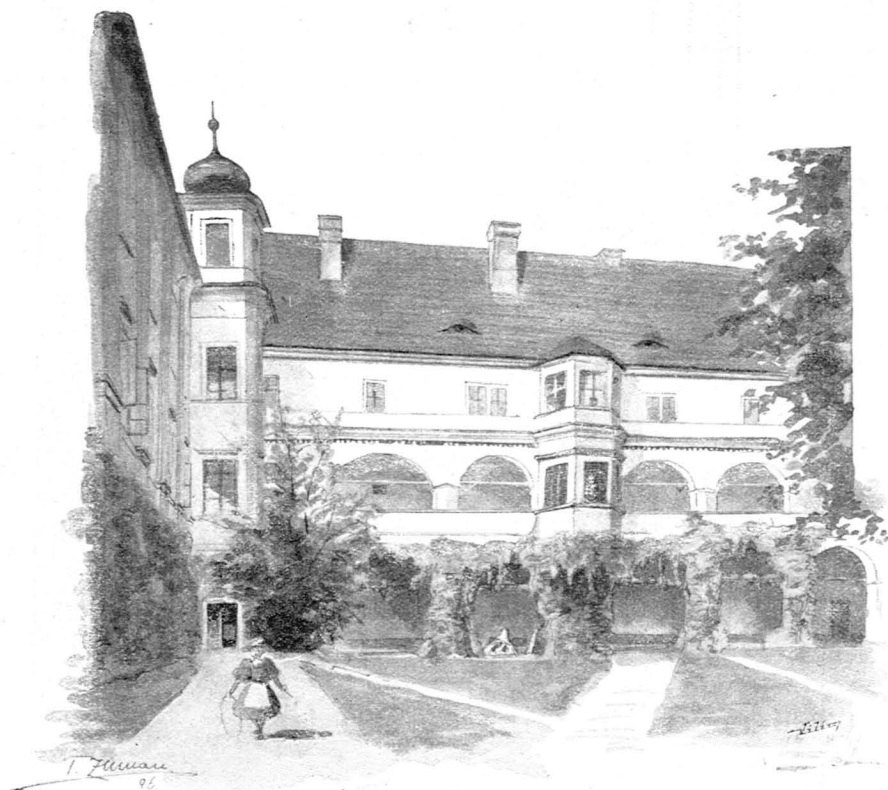
Kresbou a slovem podává F. Zuman.

Vstoupíme-li do druhého nádvoří zámku v Bělé u Bezděže, shlédneme na levo křídlo budovy zámecké, jež zachovalo svůj starý ráz i při opravách, prováděných v zámku bělském do r. 1691. vlaským stavitelem Bernardem Canevallem.¹⁾

Křídlo toto dvoupatrové má v přízemí a v prvním poschodí chodbu otevřenou do dvora, z níž vybíhá do nádvoří arkýřovitý výstupek (viz vyobr. č. 1.). V prvním poschodí výstupku nalézá se strop pracovaný z různých dřev, částečně vykládaný, částečně vyřezávaný.

Tvar stropu jest lichoběžník, jehož ostré úhly jsou sříznuty, takže vzniká nepravidelný šestiúhelník, jehož tři strany jsou 1.65 m.

¹⁾ V matrice bělské od roku 1666.—1778. stojí psáno: Anno 1691. 15. Februar. Pohřben do chrámu Páně pod Mužsky Stolicí Urozený Pan Bernard Canevalle, Národu svého Vlach a toho Času Baumistr Zámku Bělského, stáří 51 Leth.

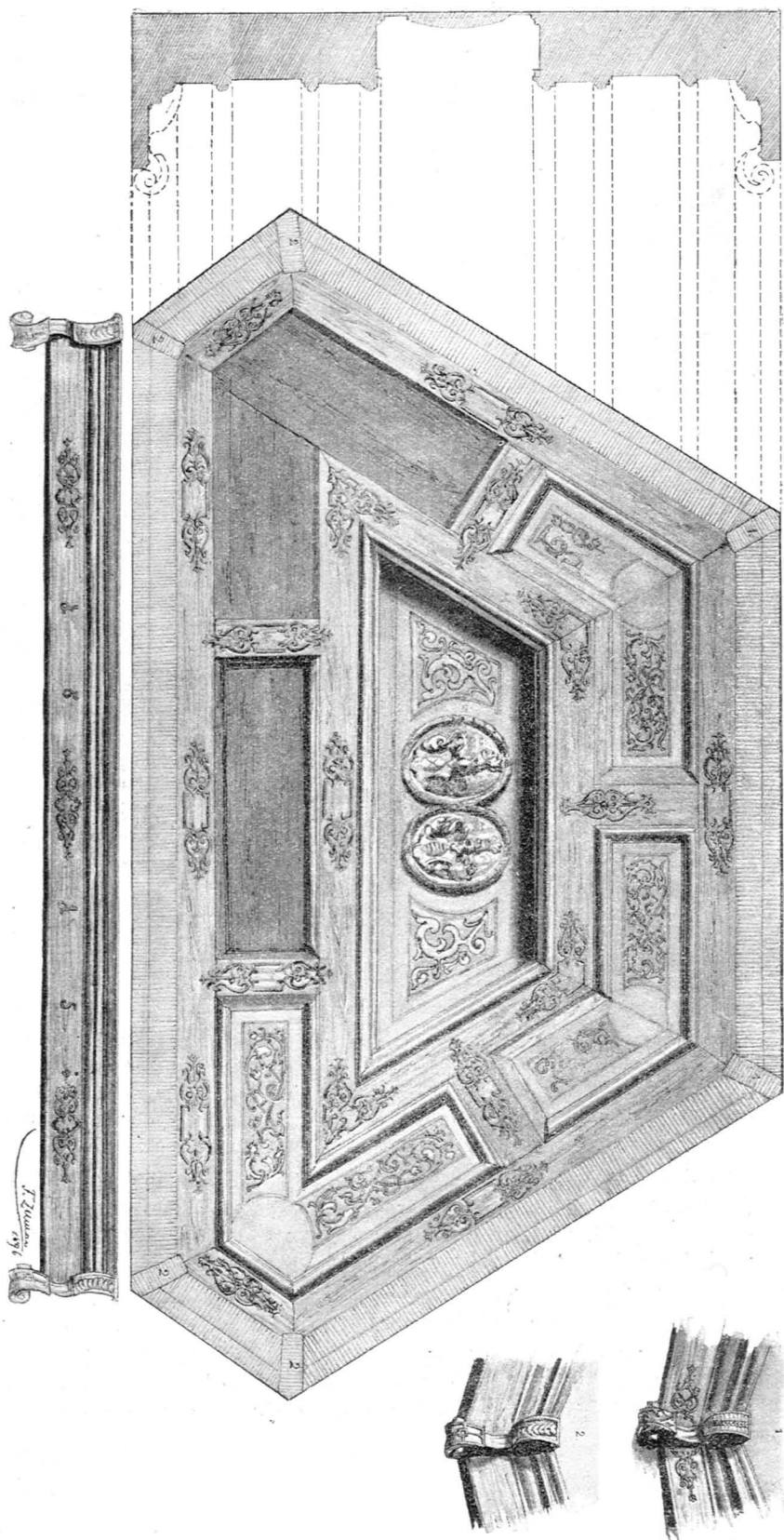
Obr. 1. Levé křídlo zámku bělského. Kreslil Fr. Zuman.

dvě 0·55 m. dlouhé; šestá pak strana přiléhající k loggii má 2·75 m. zděli (viz vyobr. č. 2.). Plocha stropní rozdělena jest lištami v pole s obvodem rovnoběžná tak, že uprostřed zbývá pole lichoběžníkového tvaru, které jest vloženo o 19 cm. hlouběji (viz vyobr. průřezu).

Pole s obvodem rovnoběžná vyplněna jsou intarsiemi dle tvaru a různé velikosti polí komponovanými. (Výplně dvou polí scházejí.) Úzké pruhy základní plochy, které zbyly vedle vykládaných a lištami omezených polí, zdobeny jsou ornamenty ze slabých prkének vyřezávanými a nalepenými (vyobr. č. 3., 4.).

Kolmý přechod ku střednímu hlouběji vloženému poli jest podobnými ornamenty a zubořezem zdoben.

Střední pole vyplňují dva znaky reliefní vyřezávané a dvě pole vykládaná. Znaky mají tvar elipsy, jejíž delší osa jest 27 cm. a kratší 25 cm. Prvý erb jest Berkovský; v rámu složeném z listů vavříno-

Obr. 2. Táňovaný strop v zámku bělském. Kreslil Fr. Zuman.

vých nalézá se dole štít a v něm ostrev; nad štítem přilbice s korunou o 3 zubech, z níž vycházejí 2 křídla orličí na sebe položená, na nichž se též ostrev spatřuje. Kolem erbu jsou pěkné fafrnochy, a zbývající plocha elipsy vyplněna ozdobami vrytými. Vedle křídel s obou stran jsou písmena:

B.B. — Z.Z.

Druhý erb jest Slavatovský; v stejném rámu nalézá se dole štít, na něm 3 pásy vodorovné, nad štítem přilbice k levé straně obrácená s korunou o 3 zubech, nad níž se opakuje štít dolení; nad tímto pak chochol z per.

Místo vedle fafrnochů zbývající jest vyplněno též vrytými ornamenty, po stranách pak hořejšího štítku jsou písmena na levo M.K., na pravo B.Z.S.

Výklad těchto písmen, přihlédneme-li k letopočtu na římse 1615 a k tomu, že v této době pánem na Bělé¹⁾ byl Bohuchval Berka z Dubé

Obr. 3.

Obr. 4.

a Lipého, jehož manželkou byla Majdalena Kateřina Slavatovna z Chlumu a Košumberka, se podává asi tento: První písmena u znaku Berkovského znamenají tedy „Bohuchval Berka“. Jak však vyložiti ona dvě Z na pravé straně, jsme na rozpacích.¹⁾ Písmena v druhém erbu znamenají nepochybně: „Majdalena Kateřina — Berkova,“ „Z. S.“ zůstávají na pochybách.

Strop nesen jest římsou 21 cm. vysokou, která zdobena jest ornamenty, ze slabých destiček dřevěných vyřezávanými a nalepenými

¹⁾ B—ý ve zmínce o stropu tomto v Pam. arch praví, že znamenají „Z Dubé a z Lipého“; pro krátkost že vynecháno „Dubé“ a „Lipého“ a zachována pouze dvě z. Výklad ten zdá se dosti násilným.

Obr. 5.

(vyobr. č. 5.); na nejdelší části římsy, která přiléhá k loggii, jest nalepen letopočet 1615. (viz vyobrazení). V rozích římsu přerušuje šest konsol dvojího tvaru.

Dílo toto, dosti umělé, ukazující vkus i talent komposiční dobrého lištáře, provedeno jest v renaissanci, na níž jest znáti vlivy německé, přihlédneme-li zvláště k ornamentům nalepovaným.

Dílo to provedeno bylo asi nákladem pana Bohuchvala Berky z Dubé a Lipého, potomního direktora stavovského, jenž uprchl po bělohorské bitvě do ciziny a zemřel v Hamburku v chudobě.

Strop ten jest nyní zašlý a chatrný, snad brzy však přikročí se k jeho opravě.

Příspěvky místopisné.

I.

T ř e b o ň.

Regesta listin 14. věku, uložených v archivu městském v Třeboni.

Podává *Theodor Antl*.

1371., 1. května. Bratři Petr, Oldřich a Jan z Rožmberka doznavají, že farní chrám Třeboňský má ve svém vládnutí tyto důchody a platy: na dvoře ve Spolí 7 lánů, na dvoře v Mladošovicích 2 lány a v městě samém Třeboni 1 1/2 lánu činže, pak desátky z 10 lánů, kteréž mají v držení měšťané Třeboňští, desátý týden každého roku mýto v Třeboni, z každé krávy po jednom sýru a z každého domu tutěž 1 kuře.

1372., 24. ledna. Jan z Landštejna, probošt Mělnický, prodal bratřím Merklinovi, Hajnlínovi a Henzlínovi, zvaným Landrové, z Třeboně, mlýn před branou Břilickou, ležící u mostu Břilického v Třeboni, za 27 kop gr. Pr. a louku pod rybníkem ve vsi Spolí za 40 kop gr. Pr.

Svědky byli: Vítek z Landštejna, Ješek z Kosové Hory a Kunáš ze Vstuh.

1376., 17. března. Petr a Jan z Rožmberka vzdávají se nápadu v městě Třeboni za odškodněnou 30 kop Pr.

1376., 8. září. Petr a Jan z Rožmberka udělují městu Třeboni ius regale, stanovi ve sporech možnost appellace k Budějovickým a dále k samým pánům z Rožmberka, zavazují měšťany Třeboňské k službám válečným vnitř a vně země (in stipendio curruum) a dovolují konečně, by majetek těch, kteří zemřeli bez potomků, připadl jich příbuzným.

1384., 28. září. Petr a Jan z Rožmberka zakládají s vědomím a vůlí bratra svého Oldřicha a jeho syna Jindřicha za duše svých rodičů a bratří, pak za duši manželky Janovy, Alžběty, blíže svého města Třeboně špitál pro 17 chorobných chudých, 1—2 služby v to počítaje, ponechávají sobě a svým nástupcům volbu správce špitálu, který má za svoji námahu dostávat ročně z důchodů špitálních 3 kopy gr. Pr., a věnují k vydržování toho špitálu 26 kop

ročního platu ve vsi Neplachově, 17 kop 43 gr. ve vsi Svinech, pak za duši Trojana z Březí 2 kopy ve vsi „Stropníčka“ a za Zacharyáše z Truskovic 1½ kopy ve vsi Stojčíně. Konečně stanoví povinnost Třeboňských mnichů, by četli třikrát týdně mši ve špitále, a věnují k tomu účelu 5 kop v Hrachovištích a 1 kopu ve Dvorci.

1385., 4. prosince. Jan z Rožmberka postupuje rychtáři a konšelům města Třeboně 2 kopy gr. Pr. ročního platu na dvou lánech ve vsi Kramolíně za lány Voděradskými za tím účelem, aby peníze ty vždy ve výroční den jeho smrti mezi chudé rozdělili.

Svědky byli: Oldřich a Jindřich z Rožmberka.

1389., 18. listopadu. Oldřich z Rožmberka a syn jeho Jindřich darují za duševní blaho Jana z Rožmberka špitálu Třeboňskému 8 kop 12 gr. Pr. ročního platu z rychtářství Třeboňského.

1389., 18. listopadu. Oldřich z Rožmberka a syn jeho Jindřich schvalují darování jednoho lánu u Třeboně, Boršem, arcijáhmem Bechyňským, a jednoho lanu Ješkem, měšťanem Třeboňským, špitálu v Třeboni (hospitali pauperum et inferiorum), jak to byl již dříve Jan z Rožmberka schválil, a osvobozují ty dva lány ode všech dávek.

1392., 5. června. Jan, markrabě Brandenburský a vévoda Zhořelecký, Volfrám, arcibiskup Pražský, a Hynek z Hohenštejna, sudí král. Českého, jmenování správcové Cech při odjezdu krále Václava IV. do říše, vypovídají na stížnost Jindřicha z Hradce, Jana z Miloňovic a Petra ze Svojšína, jimž Jindřich z Rožmberka, který současně s králem Václavem vyjel, své zboží k spravování byl odevzdal, v rozepři s Budějovickými: o silnice, mýta, stavování lidí, řeky, potoky, g'ejty, meze a lovy, aby se oni Budějovičtí všech přehmatů pod pokoutou 100 hřiven stříbra pro královskou komoru a 10 hřiven pro poškozeného vystříhali. (Jest padělek z r. 1459.)

1395., 18. dubna. Jindřich z Rožmberka postupuje městu Třeboni 14½ lánu a 5 podsedků ve vsi Břilicích, prodává témuž městu ovocnou zahradu, mimo zdi městské proti zámku ležící, v kterou se má postavit 8 dvorů, a svrzuje konečně ius regale.

1399., 19. srpna. Jindřich z Rožmberka dozrává, že prodal se svým synem Petrem dvůr ode dávna pustý a opuštěný ve vsi Chlumu, z něhož se plativalo po 2 kopách gr. špitálu Třeboňskému, za 28 kop gr. Pr., kteréžto peníze mu paní Peltrata, gubernátorka toho špitálu, již vyplatila.

Příspěvky rodopisné.

I.

Podává *Josef Siblík*.

Z manualu městečka Kasejovic z r. 1559.—1707.

1559. Srovnána rozepře mezi urozeným panem Janem Muchkem z Bukova na Tchorovicích s panem Janem Boušem, služebníkem Václava Zmrzlíka ze Svojšína a na Lnářích. Prostředníky se jmenují: Václav Zmrzlík, Václav Běšín z Běšin a na Bělčicích, Jan Záborský z Brloha a na Kadově.

1574. Prodává pan Albrecht Vojíš z Vočedělic dům svůj v Kasejovicích urozenému panu Petrovi staršímu Věžovskému z Lub za 320 kop. Svědkové: Bedřich Mladota z Jilmanic, Jindřich Vojíš z Vočedělic, Mikuláš Řesanský z Kádova a na Nezdřevě, Lipolt Častolár Dlouhovský z Dluhé Vsi a na Kotouni.

1582. Zápis na dům urozeného pána Jana Hubky z Černčic. Smlouvači: Jan Běšín st. z Běšin a na Tisovém, Jan Srbický ze Zalezla v Kasejovicích, Jan Bohuše z Hradiště, Zdeněk Běšín z Zdenína a v Bělčicích, Jan Skála z Skály starší z Bělčic.

1583. Bartoloměj Strýček prodává urozené paní Kateřině Častolarové z Machovic dům za 350 kop míš. Svědkové: Uroz. pan Jindřich Dubský z Třebomyslic, uroz. pan Zikmund Geta (?) z Tyna na Hradišti.

1584. Uroz. Mikuláš Řesanský z Kadova a na Nezdřevě prodává uroz. Janu Srbickému ze Zalezl v městě Kasejovicích dům a grunt za 200 kop grošů míš.

1589. Prodávají panna Anna Bohunka a panna Kateřina sestry z Častolarek Dlouhoveských z Dlouhé Vsi dům v Kasejovicích.

1611. Zápis na dům urozeného pana Pavla Horčice z Prostého od Pavla Zemánka za 400 kop grošů míš.

1619. Bořivoj Záborský z Brloha kupuje dům od Maturina.

1628. Uroz. a statečný rytíř pan Joachim Křištof Hubka z Černčic a na Konotopě prodává dům svůj v městě Kasejovicích se vším osením Václavu Vorlíčkovi, sousedu města Kasejovic za 305 kop grošů míš.

1635. Zápis a vyznání Daniele Vdoyce z Kasejovic, které na sebe učinil v příčině zabiti urozeného pana Jaroslava Volfá ze Sternberka na Lnářích, Bělčicích a Kladrubcích, hejtmána kraje Prachenského blíž města Českých Budějovic skrze morděře Matěje Šole

* * *

Z manualu pamětihodných věcí městys Kasejovic z r. 1713. ¹⁾

1700. Léta Páně 1700. dne 4. měs. února Pán Bůh všemohoucí ráčil pana Tomáše Zacheusa Svaté římské říše hraběte Černína z Chudenic, J. C. M. skutečného tajného radu a komorníka a vícekanclíře při královské dvorské kanceláři české, vrchnost naši nejmilostivější ve Vídni z tohoto světa povolati. Bůh všemohoucí rač jeho milou duši do nebeské radosti mezi své vyvolené přijíti, aby se na věky před trůnem božím radovati mohl a my po vykročení z tohoto plačtivého oudolí abychom se s ním v neskonale věčné radosti shledati a věčně se radovati mohli.

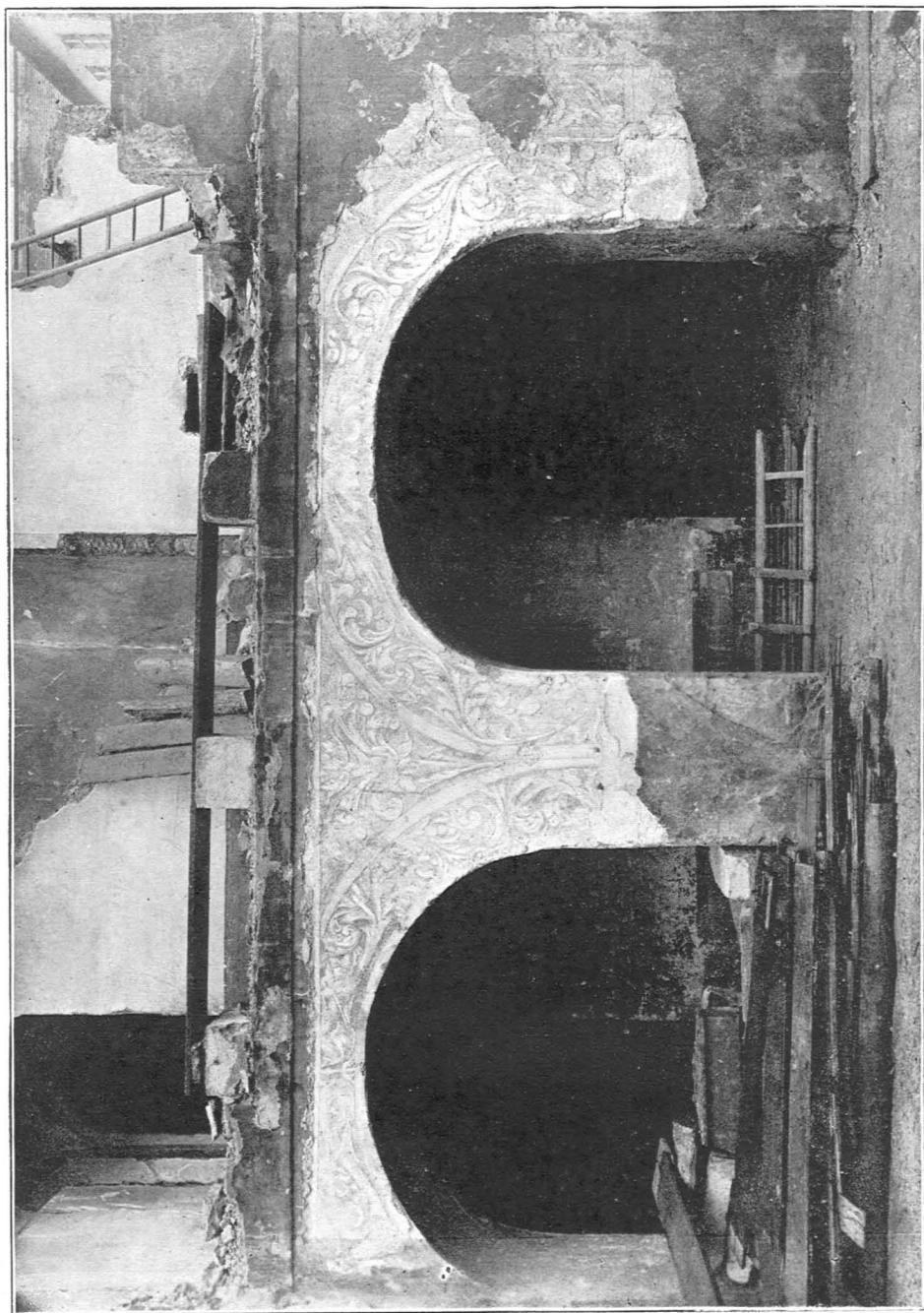
1715. Léta Páně 1715. dne 2. března Pán Bůh všemohoucí ráčil pana Václava Josefa Svaté římské říše hraběte Lažanského, J. C. M. skutečného komorníka, z tohoto světa povolati. Bůh všemohoucí rač jeho milou duši do nebeské radosti přijíti, aby se na věky radovati mohla. Amen.

1716. Léta 1716. dne 8. února Pán Bůh všemohoucí ráčil J. M. Pannu Marii Aloisii svaté římské říše rozenou slečnu Černínovou ve Vídni z tohoto světa povolati. Pán Bůh všemohoucí rač její milou duši do nebeské radosti přijíti, aby se na věky radovati mohla.

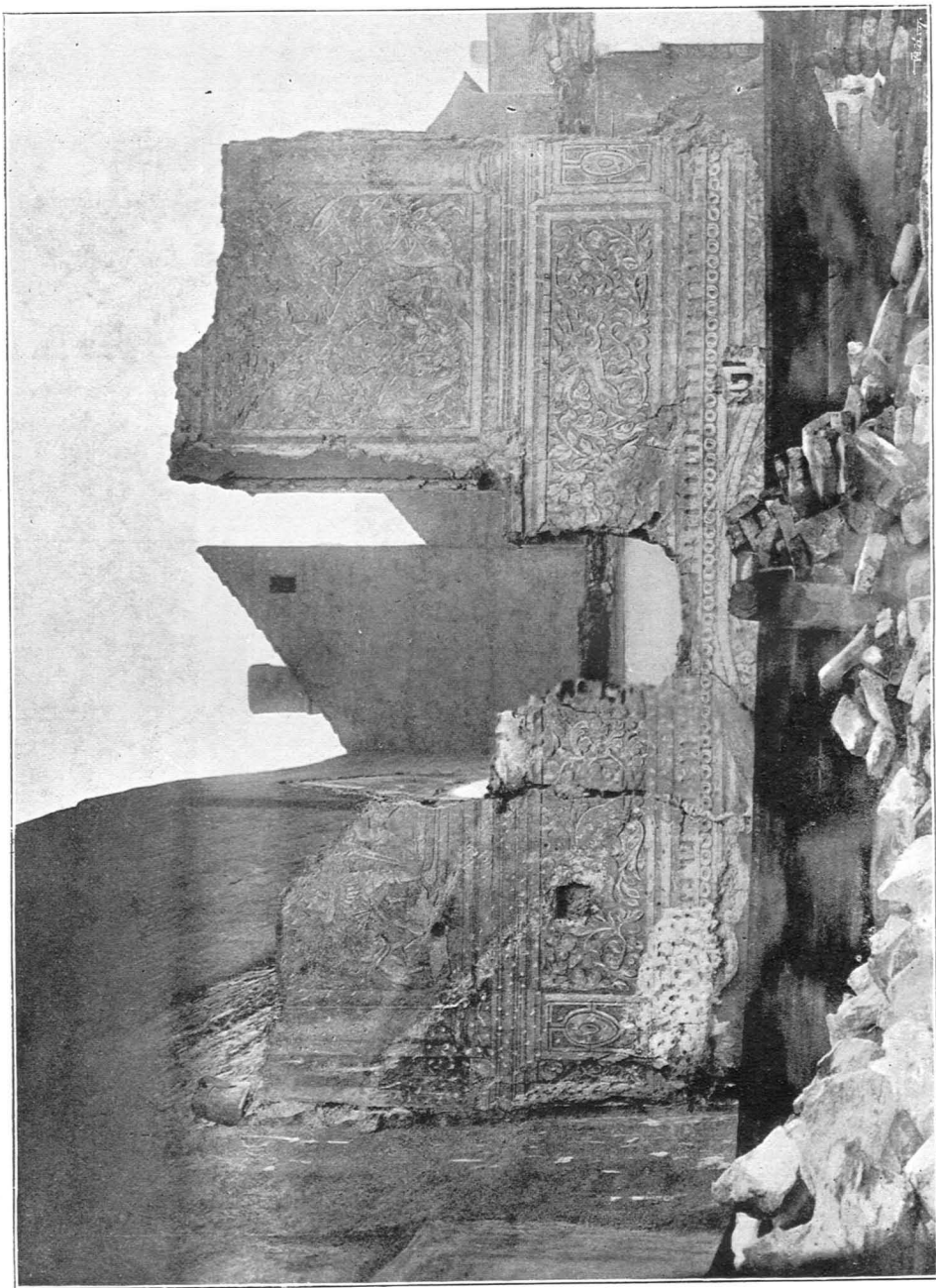
1717. Léta Páně 1717. dne 2. února Pán Bůh všemohoucí ráčil hr. Excelenci Paní Paní Zuzanu Terezii svaté římské říše hraběnku Auspergovou, vrchnost naši milostivou z tohoto světa povolati. Bůh všemohoucí rač jí neskonalou radost v nebeském království dáti.

1726. Léta 1726. dne 1. dubna Pán Bůh všemohoucí ráčil Paní hraběnku Josefu Marii z toho světa povolati. Bůh rač jí milost věčnou dáti.

¹⁾ Byl zřízen 15. března 1713. tu středu před nedělí kejchavnou z původu a nařízení p. Adama Šalomouna, primasa městys Kasejovic a téhož času purkmistra.

Příloha 2. Sgraffita v domě „u červeného srdce“.

Příloha 3. Sgraffita v domě „u červeného srdce“

Sgraffita na domě „u červeného srdce“ čis. 311. v Bartolomějské ulici v Praze.

Napsal architekt *Rudolf Kržízenecký.*

Koncem února letošního roku započato jest s bouráním domu „u červeného srdce“ čis. 311. v Bartolomějské ulici na Starém městě v Praze, kde se má postaviti nový dům pro „německý výrobní spolek“.

Starý tento dům byl jednopatrový, uvnitř měl malý dvůr a v zadu proti Ferdinandově třídě dosti prostrannou zahradu.

Přední stavení do ulice bylo co do umělecké stránky bezvýznamno, ale dle renesančního štítku nad jedním oknem, v němž byly křížem položeny dvě limpy, bylo lze souditi, že dům byl někdy nákladnickým, v němž se slad připravoval a snad i pivo vařilo a šenkovalo.

Při bourání levé strany dvorního stavení shledáno v I. patře, že zde stávala loggie o pěti obloucích na čtyřech sloupech, spočívající v přízemí na dvou obloucích, dělených širokým pilířem.

Na těchto obloucích a pilířích, jakož i na přední fačadě levé strany dvorního stavení objevena byla při bourání bezbarevná sgraffita do omítky vrytě vyškrábaná. Fotografoval jsem s bratrem tato sgraffita a podávám z nich dvě tabulky.

Na obloucích nalézají se výkresy ornamentální, tvořící obrubu a výplně; ve dvou polích objeveny dva obrazy, představující biblické výjevy: rozsudek Šalamounův na straně levé, a potrestání hochů posmívajících se proroku Elišovi na straně pravé.

Orámování obou výjevů skládá se z toskánských sloupů na postamentech, kdežto parapet má probíhající listový ornament.

Vše provedeno manýrou, jež neužívala zbarvené omítky za podklad, způsob to, jenž se osvědčil mnohem trvalejším, nežli podklady černé nebo hnědé, jak v nynější době jest obvyklo.

Objevená tato sgraffita jsou rázovitá, ale nerovná se uměleckou cenou sgraffitům Rudolfské doby, škrábaným na staré míčovně v zahradě hradu Pražského.

Před několika málo lety byla při bourání domu v Konviktské ulici na Starém městě podobná barevná figurální sgraffita objevena, taktéž i na domě v Křemencově ulici, kde dnes nové gymnasium stojí.

Objevená sgraffita na domě „u červeného srdce“ v Bartolomějské ulici pocházejí dle svého rázu z konce 16. století a také letopočet na jedné dveřích s letopočtem 1591. by nasvědčoval, že asi tou dobou nějakým vládkým mistrem toto dílo provedeno bylo.

Kromě sgraffit zmíněných objevena zde v domě na straně do zahrady čtverhranná věž, která koresponduje se soudobou věží blízké budovy policejního ředitelství, stojící ve dvoře. Původ sahá do polovice 13. století, kdy Staré město prvně hradbami opevněno bylo.

Také zde nalezen zeleně polévaný figurální kachlík z kamen a krásně modelovaná kamenná ženská hlava v malých rozměrech — oba tyto nálezy svým rázem na konec 16. století ukazují.

Dle Tomkova „Základů místopisu Prahy“ byl zde již r. 1410. nákladnický dům, jenž tu ještě koncem předešlého století stával, jak oznamuje nám Schaller.

O historické mapě města Smíchova.

Píše Jan Herain

V posledních létech pořizují si některá předměstí pražská a obce kolem Prahy historické mapy, znázorňující, jak obec která se svým okolím v jisté době — na příklad před bitvou bělohorskou — vypadala.

Snaha předvésti nynějšímu pokolení podobné vyobrazení obce z věků předešlých zasluhuje zajisté plného uznání, než nemělo by se přehlížeti, že práce podobná jen tehdy může býti cennou, provede-li ji někdo místní historie úplně znalý, mající dostatek vlastní soudnosti a schopnosti ku vyhledání pramenů v archivech, jinak je celá práce pochybnou, snad i falešnou a tudíž bezcennou.

Takovou pochybenou a na falešných datech založenou práci jest historická mapa obce Smíchova, provedená panem Janem Šlechtou Křivoklátským, úředníkem obce pražské, představující, jak ves Smíchov r. 1620. vypadala, s udáním, komu tenkrát patřila.

Tato mapa byla o předešlých vánocích v knihkupectví Kotkově na Smíchově veřejně — tedy k obecnému posouzení — vyvěšena, i dovolím si pojednati zde o její hodnotě a historické věrnosti, aby podán byl příklad, jak se historické mapy sdělavati nemají.

1. Nápis na historické mapě té zní:

„Smíchov

za Albrechta Pfefferkorna rytíře z Ottopachu a za rychtáře Smíchovského Václava Krejčího

L. P. 1620.

Složil a kreslil

Jan Šlechta Křivoklátský.“

Již tu jest mapa zcela falešnou, neboť tehdejší ves Smíchov Albrechtu Pfefferkornovi rytíři z Ottopachu ani rodině jeho nikdy — a tedy ani r. 1620. — nepatřila, o čemž níže důkaz podám.

Podle zemských desk kvaternu rudého trhového čís. 27. stránka B. 23, prodal „v úterý po sv. Brigitě r. 1593. pan Kutovec z Aurazu dědictví své, totiž ves Smíchov s dědinami, chalupami, s krémou výsadní svobodnou v téže vsi, s platy stálými i běžnými, též robotami i se vším panstvím, jakž on sám Jan Kutovec a také někdy otec jeho

Jan Kutovec dle kvaternu trhového černého kropeného čís. 24. C. 27. v držení a užívání měl, purkmistru, radě a vši obci Starého města Pražského za 6000 kop míšeňských hotově zaplacených.“

Starému městu Pražskému patřila ves Smíchov až do r. 1622., kdy Pavel Michna z Vacinova, jenerální proviantmistr vojsk císařských, vynutil si podloudným způsobem na obci Staroměstské postoupení Smíchova za dodávku proviantu, kterým obec v tehdejších válečných časech založil.

O tomto postupu dočítáme se v témže kvaternu čís. 27. na juxtě str. B. 23. následující: „Léta 1622. v pátek po sv. Vítu purkmistr a rada na místě vši obce Starého města Pražského postoupili jsou a touto juxtou postupují ves Smíchov i se vším k tomu příslušenstvím Pavlovi Michnovi z Vacinova na Tloskově, Maršovcích, Vlčích, Břežanech, J. M. Cís. radě, dědicům a budoucím.“

Když Pavel Michna z Vacinova zemřel, přešel Smíchov kromě jiných statků na jeho nejstaršího syna Václava, a když i tento r. 1667. na věčnost se odebral, byly statky jeho — tou dobou velice zadlužené — r. 1678. licitací prodány, jak se o tom dočítáme v kvaternu Památném zeleném cypřišovém čtvrtém čís 393, strana M. 9., dle něhož dne „23. května 1678. prodána ves Smíchov v licitaci od úředníků české komory, po zemřelém Václavu Pavlovi Michnovi z Vacinova, s výsadní hospodou, s kamennými lomy a polmi. loukou a hliništěm u Červeného mlýna, to vše za 4000 rýnckých panu Jiřimu hraběti ze Sinzendorfu.“

Roku 1684. přešel Smíchov prodejem od Sinzendorfa na rod knížat Švarcenberských.

Z těchto zde citovaných zápisů z desk zemských vysvítá, že Smíchov r. 1620. obci Starého města a nikoliv Albrechtu Pfefferkornovi patřil, a náleží nyní panu Šlechtovi Křivoklátskému, aby podal důkaz, že tomu tak není a že desky zemské mají zápisy nesprávné.

Důkaz ten — zdařil-li se panu Šlechtovi — byl by arci zajímavým.

Albrechtu Pfefferkornovi patřily statky a vesnice Jinonice a Butovice blíže Smíchova ležící, které on r. 1609. za 17.400 kop míšeňských koupil a poněvadž se přidržel strany Fridricha Falckého a jako direktor působil činně proti císaři Ferdinandu II., byly jemu po bitvě bělohorské r. 1621. statky ty konfiskovány, podobně i jeho sestře Anně sousední ves Radlice. Viz Bílkovy Dějiny konfiskací v Čechách I. díl str. 432. a 433.

Když r. 1684. kníže Švarcenberk ves Smíchov koupil, nabyl mimo jiné i nedaleké vsi Jinonic, a od té doby přidělena větší část chalup Smíchovských jurisdikci ku statku Jinonickému.

V pozdějších letech domáhalo se sice Staré město Pražské navrácení Smíchova cestou soudní, ale kromě patronátu nad kostelem sv. Filipa a Jakuba, pak několik chalup a hlinišť, jež mu byly přisouzeny, nedostalo do svého vlastnictví ničeho více.

Prvotní ves Smíchov, skládající se z chalup při dnešní třídě Švarcenberkově a Kinského na cestě od Celné ku Košířům roztrou-

šených, patřila ponejvíce k jurisdikci Švarcenberské, jejíž sídlo v Jinonicích bylo, vedle toho zaujímaly největší prostor v ploše Smíchova vinice, které podléhaly jurisdikci viničních hor na Starém městě, pak celý pruh pobřeží vltavského, jenž i s přívozem pod jurisdikci mosteckou čili pod správu dnešního Karlova mostu patřil.

Kromě nemovitostí, spadajících pod jurisdikci Jinonickou, hor viničních, mosteckého úřadu a Starého města, byly zde i letohrádky a zahrady, jež jsou v zemských deskách zapsány, žádné jurisdikci nepodléhaly, byly tudíž svobodné.

Tolik bylo nutno předeslati o jurisdikci Smíchova, jak se v 17. století utvářela, i mám za to, že ta okolnost, že Švarcenberkové jurisdikci Smíchova na sousední statek Jinonice přenesli, uvedla pana Šlechtu v omyl, že ves Smíchov patřila někdy ku Jinonicům, jimiž r. 1620. Albrecht Pfefferkorn vládl.

Kdyby byl pan Šlechta četl zápisy deskové o Smíchovu, pak listiny archivu města Prahy, jichž je zachováno v originále do několika set kusů, byl by došel k výsledku zcela jinému — že jich nečetl, toho mám úplnou jistotu i lze tak seznati i z provedení jeho mapy historické.

V čele historické mapy té je zobrazen znak Albrechta Pfefferkorna, štít, mající v horní polovici ve zlaté půdě černého orla, kdežto ve spodní půli jsou 3 zlaté hvězdy a nad nimi srpek měsíce v poli modrém; je-li znak ten správný, nemohu tou dobou posouditi, naskytá se však otázka, proč r. 1850., když Smíchov na město povýšen byl a znak Starého města Pražského přijal, nepřijal za svůj znak erb rytíře Pfefferkorna? Či snad r. 1850. vědělo se již to, co dnes pan Šlechta dosud neví, že nejen od r. 1593—1622. Smíchov obci Staroměstské patřil, ale že jí náležel i před r. 1547. (kterou dobou ji byl po válce šmalkaldské králem Ferdinandem I. konfiskován)?

2. Druhá velká nehoda stala se panu Šlechtovi, že na své historické mapě zobrazil stavení, jež nese nápis „Sovový mlýn“. Soudě dle věže u mlýna, mám za to, že je to stavení v dnešní ulici Nábřežní, kde jsou v nynější době stavení poznačená čís. 88, 89 a 90. Avšak chyba lávky! To nejsou „Sovovy mlýny“, nýbrž někdejší mlýn Petržilkovský vedle bývalé vodárny Malostranské postavený a patřící i s vodárnou obci Malé strany po kolik set let. O tomto Petržilkovském mlýně a o vodárně v Kartouzích jest zachováno množství listin od 16. století v archivu města Prahy, kterých pan Šlechta nikdy nečetl, an by jinak přeložiti nemohl Sovův mlýn z ostrova Kampy na malé Straně na Smíchov; že tomu tak, jak zde uvádím, mohl se přesvědčiti i v „Privilegiích měst Pražských“ od Čelakovského, str. LXV., a v kvaternu trhovém bílém z r. 1561. E. 17. Že u toho mlýna byly také jezy na Vltavě, jež jsou tam podnes, možno seznati i z rytiny Jiljího Sadlera z r. 1606., ale na historické mapě jich není.

3. V bývalých Kartouzích na Smíchově, tam, kde dnes stojí Pražsko-Smíchovská kartounka v ulici Nábřežní, číslo 84, má část továrny až do výše druhého patra na zevnější omítce rejsování, býval to letohrádek, jehož zbytky se zde dosud zachovaly, který —

soudě dle slohu — povstal před r. 1620.; tohoto letobrádku pan Šlechta na mapě nemá, ač budova tu před r. 1620. zajisté stávala.

4. O vrchu Petřínu se strany Smíchovské víme ze Sadelerovy mapy Prahy z r. 1606., že byl porostlý nejvíce révou vinnou, i nezdá se nám býti správným, že by tam býval r. 1620. les jehličnatý a stromoví ovocné, jak mapa páně Šlechtova uvádí.

5. Městské ozubené hradby mezi Újezdem a Smíchovem jsou sice na mapě naznačeny ve všeobecných rysech správně, avšak v detailu prozrazují neznalost opevnění měst doby tehdejší. Taktéž provedení Újezdské brány není dosti věrné — současné rytiny podávají aspoň obraz její jinak.

O jménech vinic na mapě uvedených zkomoleně nemíním se zde zmiňovati, myslím, že nahoře podán důkaz, že tato historická mapa Smíchova, tak ledabylye zpracovaná, nemá ceny pro obec Smíchovskou ani pro nás.

Ke zprávám o původu starých křížů.

Sděluje *Ant. Tomíček*.

Mínění, že většina starých křížů postavena jest na místech, kde neštěstí se stalo, jest zajisté správné.¹⁾ Že však postaveny byly kříže i na poděkování, že neštěstí se nestalo, toho nalezl jsem doklad listinný v právním manualu města Litomyšle z roku 1657. pag. 76.

„Slovutné a vzácné poctivosti panu purkmistru a pánům radním města Litomyšle, pánům a přátelům zvláště milým, k dodání do Litomyšle. —

Slovutné a vzácné poctivosti etc.

Před Vašimi Poctivostmi netajím, nýbrž oznamuji, majíce sobě od Jeho V. Hraběcí Milosti pána, pána mého milostivého, jak před rokem, tak opět nedávných dnův, poručeno, abych jednu poklonu, neboližto kříž, na obci sloupenské, blíž ouvozu jedouc ke kostelu, před sedmi lety tudy dotčené Jeho V. Hraběcí Milosti kuchař, kdyby snad ochrany Božské nebylo, byl by v těch místech s koněm krk srazil a o život přišel; že jej dáleji Pán Bůh od nebezpečství a většího pádu uchovati ráčil, na památku k postavení poklony neb sv. kříže jistý díl peněz ze své mzdy s jistým vědomím a milostivou vůlí často opakované Jeho V. Hraběcí Milosti odevzdal, tak aby ten sv. kříž k dostatečnému postavení tím dříve přijíti mohl. Z té příčiny toto psaníčko činím, Vašich Poctivosti za to služebně žádám, aby předně (jakožto páni gruntův) své dovolení, tak také z osady Sloupenské některé osoby k vyzdvihování týchž tesaných kamenů dáti odporní nebyli. Že má slušná žádost oslyšená nebude a J. V. Hr. M. milostivému zalíbení zadosti se stane, v tu nádej přicházím, odpověď očekávaje. — S tím nás z obojí strany v ochranu Božskou poroučuje, zůstávám Vašich Poctivosti každého času k službám volný

Jan Jiří Dusík m. p.

(ad notam: t. č. purkrabí v Brandýse).

Datum v Brandýse nad Orlicí dne 3. Oktobris 1669.“

¹⁾ Český Lid III. 178, 288, IV. 371 a V. 130.

Dr. Jindřich Wankel.

Dne 5. dubna t. r. zemřel v Olomouci po dlouhé strastiplné nemoci Dr. Jindřich Wankel v stáří 76 let. Narodil se r. 1821. v Praze. Život Dra. Wankela celý byl zasvěcen práci a vědě. Již jako lékař v Blansku u Brna, a později jako lékař sídlem v Olomouci věnoval se úplně studiu vlastivědy moravské. Zkoumal jeskyně v okolí Blanska (hlavně Býčí skálu), zkoumal pobřežště pravěká, sbíral mate-

† Dr. Jindřich Wankel.

rial osteologický a archaeologický, psal o svých nálezech do různých vědeckých časopisů, neboje se polemik a nedůvěry, udržoval neustálé a hojné styky s vědeckým světem za hranicemi českými, hlavně s Německem a Ruskem, a stále prostředkoval mezi cizinou a námi. Při tom všem vyvíjel i neobyčejnou činnost organisatorskou. Jeho zásluhou utvořil se nejčinnější spolek vlastivědný na Moravě „Vlastenecký musejní spolek v Olomouci“, založeno Museum, jež v několika málo letech vzrostlo k neobyčejné bohatosti.

Celou tuto činnost zde podrobně na rychle oceniti nelze. Byla jednak příliš rozsáhlá a jednak příliš významná, než aby bylo možno ji vystihnouti několika řádky. Bude úkolem pozdějším, aby byla řádně oceněna a mladším vyložena. Největší zásluhu má Dr. Wankel bez odporu svojí činností iniciativní a organisatorskou. Zatím co jiní ještě spali a nepochopovali — on již byl vzhůru, pochopil, oč běží, pracoval sám a jiné budil, k práci pobízel. Působil stejně účinně v úzkém kruhu rodinném, jako v spolku a v kruzích nejširších a působil nejen v jednom oboru, nýbrž v směrech mnohých. Vzdělání nauky archaeologické, anthropologické, národopisné, přírodovědeckého poznání Moravy atd. má mu mnoho co děkovati.

Všechno, co Wankel chtěl, co konal, mělo jeden určitý ráz, daný cílem, jež si postavil a k němuž stále směřoval: poznat a nad jiné povýšit minulost a přítomnost Slovanstva. Byl jedním z těch starých vlastenců, kteří německy hovořili, ale cítili jen česky a slovansky. To přivedlo jej občas i ve spory se střízlivějšími snahami a s těmi, v nichž více chladný rozum pracoval. U Wankela pracovalo především slovansky cítící srdce.

Dru. Wankelovi bude navždy za činnost jeho uchováno čestné místo v dějinách národního života a národního vzpružení na Moravě. A to nejen v myslích jeho žáků, ale všech, kteří jej a jeho činnost poznali. Budiž mu země lehká!

Dr. L. Niederle.

Různé zprávy.

Úmrtí. Dne 22. února t. r. skonala JUDr. Štěpán Berger, velkostatkář, c. k. konservator, horlivý archaeolog, zejména v oboru předhistorickém. Aby znamenitá sbírka jeho zachována byla zemskému muzeu, postará se archaeolog. komise. — 27. února zemřel Dr. Vilém Gabler, ředitel vyšší dívčí školy, v 75. roce věku svého. Byl pilným spisovatelem, zejména v oboru francouzských dějin, zvláště revolučních. Vedle toho vydal několik francouzských učebnic. Bohatou knihovnu svou odkázal českému Muzeu. Čest buď jich památce!

Národopisné museum českoslovanské. Materiál, shromážděný na NVČ sám takorfa žádal, aby byl bezpečně uchován. Přirozeně mohlo se státi tak jedině založením nového ústavu. Tím jest Národopisné museum českoslovanské. Jakkoliv program činnosti jeho zřejmě vysvitá z názvu, přece neváháme ho opakovati. V působnost NMČ jsou zahrnuty oddíly: lidové obydlí a stavby, lidové kroje a vyšívaní i všecken výstroj těla, zaměstnání lidu, zvyky a obyčeje, literatura lidová, hudba, písně i tance, zřízení právní, společenské i náboženské, oddělení zeměpisné (i po stránce přírodnické), anthropologické, demografické a jazykové.

K práci bylo přikročeno s chutí i láskou, nemůže býti tedy ani jiného výsledku než utěšeného. Ještě za trvání NVČ sepsány jsou z vystavených věcí veškerý předměty, shodující se s programem musejním a dožadání jak vystavovatelé i odborové výstavní, buď aby je darovali, buď půjčili, buď prodali. Jest potěšitelné, že skoro vše bylo darováno; ba byly často nabídnuty ještě i předměty, vymykající se programu. Také tyto ovšem výbor přijal s povděkem, aby byly zachráněny před obvyklým smutným hospodářstvím s našimi památkami.

Postaráno jest o to, aby bylo získáno co nejvíce předmětů z krajů, kde nejsou v bezpečí. Vyslána byla celá řada odborníků na moravské i uherské Slovensko, aby v čas zakoupila zde cenný materiál národopisný, jenž jest dnes základem NMČ. Mimo to rozhodl výkonný výbor NVČ, aby zůstaly majetkem musea veškerý předměty, které koupil pro výstavu z vlastního jmění. Známо všeobecně, že byla podána ke sněmu petice za zachování výstavní dědiny, ku kteréž se připojila též naše Společnost. Přejeme si, aby se také tato akce zdařila. Na podporu práce musejní usnesla se Rada musejní vydávati šestkrát do roka «Věstník» za redakce Dra. L. Niederla, správce Musea. Dosud vydaná tři čísla obsahují mimo zprávy o konečných pracích výstavních a o činnosti NMČ. instruktivní zprávu redaktorovu o národop. oddělení výstavy peštské a dražďanské. Dále vydána I. část «Příspěvků k dějinám národopisu československého», přinášející «Hlasy o NVČ» od Fr. Ad. Šuberta. Obsažnější a poučnou jest «I. Zpráva o činnosti NMČ», sepsaná Drem. L. Niederlem. Dále Rada ustanovila se na edici národopisné encyklopedie. V nejbližší době již vyjde prvá publikace názvu «Národopisný sborník», za redakce prof. Dra. Frant. Pastrnka.

Takořka mžikem mělo NMČ základ tak pěkný, že můžeme býti zcela spokojeni. Naskytá se však otázka, co bude dále, neboť ani skvělé a rozsáhlé místnosti dosavadní již nestačí. Nutno pomýšleti na vlastní budovu. NMČ jest podnikem kulturním a tu v prvé řadě očekáváme, že vláda přispěje k uskutečnění této myšlenky. Že země a královská Praha přispějí značnou měrou, není pochyby. NMČ jest dnes v dobrých rukou. Z doslovu jeho správce, Dra. L. Niederla, jak čteme v «I. zprávě», vyjímáme tato slova: «Ale ovšem nejvíce je třeba práce. Bez usilovné práce vnitřní nepřivede Museum k rozkvětu žádná subvence, žádné dary. A práce tato musí jíti i cestou svojí, neodvislou, směrem moderním» Pravdu tohoto výroku doličují dosavadní úspěchy. Jsme z nich upřímně potěšeni a přejeme i na dále všeho zdaru. Láska a přízeň, kteráž byla strážcem NVČ, provázej i Národopisné museum československé!

A. Bohouš Černý.

Opravy. Pan JUC. Halík z Domažlic zasílá opravu ke str. 52. IV. ČSPSC. «V článku «Národ výstava» stojí psáno, že N. Kdyně sice jest, ale ne Stará, a přece to je pravda. Stará Kdyně stojí při N. a lid dosud říká ve Staré Kdyni.»

Článek «List erbovní Rozynů rytířů z Javorníka» v ČSPSC. IV. 39, není všechen ode mne, mou prací bylo pouze přepsání textu. J. V. Š.

Porec (sic) Neb. B. V. Konečný našel v knihách skutečných zápis «při porczu» marně hledal slova porec a jeho významu. Po mém mínění nikdy ho nebylo. Ve slově porczu je c patrně psáno nezřetelně místo e — při porzezu. Porez je pak slovo známé, značící porážku dobytka, pak i platy z porážky. J. V. Š.

Nález v Drobovicích. Na ssutinách komendy někdy rytířů německých v Drobovicích provádí výzkum «Včela čáslavská» za subvence vládní. V rumech odkryty byly 4 desky náhrobní, z nichž první figurálně jest ozdobena; pod deskami našli kostry a zbytky výstroje.

(Nár. Listy ze dne 24. IV.)

Sluj u Hlubočep. V lomech hlubočepských skalníci otevřeli sluj asi 45 m. dlouhou, dosud neznámou, v ní pak nalezeny byly 2 nádoby, kteréž však bohužel se rozbily. Jest naděje že badání v jeskyni provede k dalším objevům předhistorickým.

(Katol. Listy ze dne 24. IV.)

Starobylý ráz Prahy. V. Mrštík uveřejňuje v «Rozhledech» palčivou žalobu na městské representace naše, «Bestia triumfans», výkřik, vycházející z hloubi duše roznícen nad hospodářstvím s českými památkami. Básník ani nemohl psáti klidně. V odpověď na výčitky Mrštíkovy navrhoval pan dr. Černo-horský ve schůzi rady městské, aby ihned rozbořen byl kostel sv. Václava na Zderaze. Návrh ten byl přijat většinou, a jen vetem p. starosty dra. Podlipného (za něž nemůžeme býti dosti vděční), rozhodnutí odloženo.

Literatura.

Papáček Pavel, **O pivovarství v král. městě Berouně**. Příspěvek k dějinám českého průmyslu. Beroun 1897. Nákladem pivovaru právovárečného měšťanstva. 8° str. 48.

Na základě nečetných zmínek v archivačních berounských spisovatel kreslí vývoj berounského pivovarství. Napřed klade úvod o českém pivovaraření vůbec, pak zprávy z XV.—XVI. století. Vyčítá zajímavé názvy poloh, kde bývaly dříve chmelnice. V druhé polovici XVI. století mizí pivovary soukromé po domech, měšťané pořizují si budovu společnou. Kapitola III. pojednává o století XVIII. a popisuje tehdejší stavení pivovarská, IV. stať doličuje z pramenů hospodářství varní. Vypsáním nynějších poměrů a stavbou spolkového pivovaru spisek končí. Pro Berounské dobrá upomínka, pro kulturního historika spořádaný materiál.

Čelakovský Jaromír, **Cheb a Chebsko**. Otisk z Ottova Slovníku naučného. Nákladem vlastním. Praha 1897. Stran 19. Mapka.

Chebsko, někdy území daleko větší, osídleno bylo ve starých dobách Slovany, v X. století čítá se již k říši německé, z níž jest kolonizováno. Roku 1061. připomíná se poprvé osada Cheb, Egire. Bývalí prve části marky, ve XII. století krajina stala se dědičným zbožím hohenstaufským, r. 1266. zmocnil se Přemysl VI. panství tu, r. 1276 však je ztratil. V zástavě věna jest Chebsko r. 1277. králi českému postoupeno; ač na krátký čas r. 1305. vrátilo se pod panství císařovo, od r. 1314. trvale jest spojeno s korunou českou, ovšem jako území samostatné. Potomními zřízeními svazek vždy více byl utužován. Zvláštní poměr tento státotvorný a pokusy o zrušení jeho zavalil příčinu k častým sporům, přece však Chebsko uhájilo svého postavení přese všechny pokusy až do r. 1721, kdy vtěleno jest do království. Dřívější rozsáhlost jeho ovšem zmenšila se již v XV. století na krajiny asi nynější.

Český Lid. Rediguje Dr. Č. Zíbrt. Roč. VI. 1897. Č. 1—4. Tille. Ze srovnávací literatury lidové. — Zíbrt. Žákovské slavnosti na sv. Řehoře. — Píseň o svatbě krále Marokánského — O praktickém použití lidového ornamentu českého. — Žákovské slavnosti na sv. Blažeje. — Vyobrazení her a zábav staročeských. — Z netištěných zápisků Krolmusových. — Pověsti o Přemyslovi ve Slezsku. — Zvířátka a Petrovští — Národopisné studie našich umělců. — Přísa ha mezní v hrobu nebo pod drnem. — O srovnávacím studiu lidového podání. — Váša. Kamarytova sbírka Českých nár. písní duchovních. — Hruška. Národopisné studie našich umělců. — Vejce v podání chodském. — „Tři“ králové na Chodsku. — Koula. Několik myšlének, v čem a kde dlužno hledati starožitnost vyšívaní československého. — Vyhlíd al. Ze života slezských dětí. — Nováček. Pobratimství zlodějů r. 1668. — Pověst „Kubata dal hlavu za blata“. — Jana Butzbacha zpráva o národě českém z roku 1506. — Kterak se mstívali sedláci za pých polní. — Holuby. Drobné povístečky z Bošackej doliny — Hajný. České tance. — Šimák. Píseň o králi Marckánu. — Hoblová B. O úpravě hlavy ženské na Mladoboleslavsku — Král. Komedie o sv. panně mučedlnici Barboře. — Malovaný. Nářečí z Císařova a okolí na Moravě. — Alferi. Příspěvek k doplnění názvosloví českého italcovství z okolí Želiva. Novák. Slovenské písně sebrané od Bož. Němcové. — Klvaňa. Jak a co vše zapisovati při studiu lidopisném. — O českoslov. věcech na výstavě v Budapešti r. 1896. — Václavěk. Sbírka hádanek valašských. — Zítek. Zkazky o vodníkovi z jižních Čech. — Jos. Vlast. Kamaryt v Kučeři r. 1827. při zpěvu písní národních. — Čermák. Národopis klíčem k archeologii. — Cvrček. Z archivu Ochranovského. — Jirásek. Píseň o napomenutí, Adamitská listina. — Kořán. Selská svatba v okolí Vorlickém. — Lego. Kroj a vyšívaní lidové na Blatech. — Typy lidu československého. — Nedoma. Výslech domělého čaroděje r. 1737. — Patera. Paběrky z rukopisů staročeských. — Hošek. Povídky z okolí Svojanovského. — Pátek. Česká literatura folkloristická za r. 1894. a 1895. — Kůl da. Moravské národní pohádky a pověsti z okolí Sloupského. — Hálek. Nekažte nám naše národní pohádky. — Muška. Kterak vznikl název „hloupá Přelouč“.

— Šilhavý. Starý kamenný kříž v Dl. Brtnici na Jihlavsku. — Štrnad. Povinnost vrahova, postavití kříž zavražděnému. — Máchal. K písni slovenské o Paromovi a Ratce. — Bernard. Hustota obyvatelstva ve Slezsku. — Schrutz. Několik starých českých předpisů lékařských. — Černý. Národopisná výstava lužicko-srbská v Drážďanech. — Karásek. Vánoční píseň. — Adámek. Tance lidové v okr. Hlíneckém. — Hošek. Jak se stínal beran. — Vansová. Vajce v podání slovenského l'udu. — Čižmář. Nevolaj z hrobu mrtvého. — Z ruchu národopisného. — Časové zprávy.

Český časopis historický. Vydávají J. Goll a A. Rezek. Nakl. Bursík a Kohout. Roč. III. 1897. seš. 1.—2. — Pastrnek. Nová kniha o době cyrillomethodějské. Referát o Lapôtrově dile. L'Europe et le Saint-Siège à l'époque carolingienne I. Le pape Jean VIII. týkajícím se též apoštolů slovanských. Lapôtre dovozuje, že zákaz slovanské bohoslužby způsobil podvod Wíchingův, jenž oklamal papeže Štěpána padělanými listy. — Pak je odsudek Götzova spisu Gesch der Slavenapostel Kyrillus und Methodius. Gotha 1897. — Jaroš. Antisemitismus v klassické literatuře. — Konečný Felix. Historiografie polská v posledních letech. — Kadlec. Šime Ljubić (nekrolog chorv. historika). — Vrchlický. Messer Brunetto Latini, Dantův předchůdce a učitel. — Drtina. Francouzské školství za doby revoluce. — Vlček. Proti revoluci francouzské. — Teige. K listině Otakarově ze 16. prosince 1222. — Literatura: J. Lippert. Social Geschichte Böhmens in vorhussitischer Zeit I. — (J. Šusta.) — A. Kraus. Goethe a Čechy. (J. Krejčí.) — Čelakovský. Codex iuris municipalis regni Bohemie II. (G. Friedrich.) — Loserth. Das St. Pauler Formular. (F. Tadra.) — Murko. Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der böhm. Romantik. (J. Máchal.) — Bretholz. Die Tataren in Mähren und die moderne mähr. Urkundenfälschung. (G. Friedrich.) — Tadra. Kulturní styky Čech s cizinou. (Goll.) — Herzog-Haug. Realencyklopedie für protest. Theologie. (Novotný.) Zprávy.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zprávy z valné schůze, konané 21. března 1897.

Výroční valná schůze byla konána 21. března t. r. v zasedací síni č. 28. na staroměstské radnici o půl čtvrté hodině odpoledne. Za propůjčení této místnosti náleží dík starostovi král. Prahy, p. J. U. Dru. Janu Podlipnému. Schůzi zahájil a řídil starosta, stavitel Jan Herain. Zapisovatel M. U. C. Josef Jíra přečetl zápis o poslední řádné schůzi valné, též o schůzi mimořádné, jejíž přítomní schválili, aniž bylo rokováno. Rovněž všemi hlasy došly schválení výroční zprávy členů výboru, jež klademe níže. Starosta připomenul, že výbor ztrácí jednoho z dlouholetých členů svých v prof. Janu Soukupovi, jenž, působě na venkově, byl nucen zřici se správy sbírek a redakce „Časopisu“. Děkuje mu jménem Společnosti žádal za další spolupůsobení v našich pracech, pokud povolání jeho dovolí. V prof. Soukupovi ztratila Společnost nejen dobrého znalce různých oborů své působnosti, ale i ochotného člena, jenž vždy měl po ruce vhodné thema at k rozpravě, at k přednášce ve členských schůzích. Vykonalý pak volby a zvolení jsou do výboru pp.: starostou: Jan Herain, stavitel; náměstkem jeho: Frant Ekert, farář u M. Boží Sněžné; pokladníkem: Eduard Bufka, vrchní revident Zemské banky; prvním jednatelem: A. Boh. Černý; druhým: Jos Trmal, účetní; správcem sbírek i archivu: M. U. C. Jos. A. Jíra, asistent Národop. musea českoslov.; knihovníkem: Ant. Masák, učitel; zapisovatelem: J. U. C. Frant. Zuman; přisedícím výboru: Václav Brož, bursovní rada a majetník realit. Náhradníky zvolení: M. U. Dr. Čermák; Ant. Schiller, odb. učitel a typograf; Frant Helebrant, obchodník; Franěk Páris, adv. úředník.

Za dozorce spolkové zvoleni: Adolf Pecenka, c. k. vrchní místodrž. inženýr; Jindřich Pštross, hodinář a mechanik; Edv. Sochor, architekt.

Při volných návrzích bylo s potěchou znamenati skutečnou účast členstva na věcech spolkových. Ve velice živém rokování, jehož se hlavně účastnili pp.: Malec, Pštross, Reizenzahn a Topič návrhy a dotazy, podali vysvětlení starosta a jednatel. Po schůzi použili účastníci s radostí ochoty člena, par. a J. U. & Ph. Dra. Jos. Teige, adjunkta městského archivu, a prohlédli si některé cenné archivalie, k nimž p. Dr. Teige podal výklad.

Zpráva jednatelská za r. 1896. Velectěné shromáždění! Z povinnosti jednatelské podávám zprávu o činnosti naší Společnosti v roce 1896. vnější i vnitřní. Zevně pracováno, aby vzrostl počet členů a tím plněji došly splnění naše snahy a úkoly. Vnitřní činnost záležela ve schůzích členských s poucnými výklady a přednáškami a vycházkách. Z části byl již o činnosti učiněna zpráva v „Časopise“ spolkovém roč. IV. str. 61.—63., i zmiňuji se o ní jen v podstatných rysech. Výkonný výbor NVČ. požádal Společnost, aby se připojila k petici na zachování výstavní dědiny. Výbor učinil tak s radostí, podav petici k rukám poslance p. K. Adámka. V dubnu r. 1896. bylo téměř veškerou žurnalistikou poukázáno k tomu, že není při nových stavbách aneb úpravě ulic v Praze dosti přihlíženo k památkám historickým a ke starobylému rázu města. Nemeškaje učinil správní výbor sl. městské radě petici v této věci, vytýkaje ve spisu hlavní požadavky jak po stránce historické, tak i praktické. O věci bylo jednáno, jak známo, již r. 1895., kdy Společnost podala petici společně s Uměl. Besedou a se Spolkem architektů a inženýrů. Člen p. Jindřich, ob. starosta, učinil Společnost pozornou na archaeologické naleziště v Chrabřecích; správní výbor vyslal tam p. správce sbírek Jana Soukupa. Žel, že cesta neměla výsledku, ac jinak poskytla některé zajímavé příspěvky národopisné. Za týmž účelem byl vyslán p. správce sbírek do Tuněchod po zprávě, podané členem, p. říd. učitelem Ad. Schustrem. Šetření v Tuněchodech mělo skrovný výsledek, lze však očekávati, že nespustíce obě místa se zřetele, dojdeme za čas k výsledkům platným. Výbor, obdržev zprávu, že jest na zámku lobeckém uloženo množství starších archiviálí, přijal nabídku jednatele p. Trmala, jenž se uvolil zajeti tam. Zjištěno bylo, že zpráva byla mylna, ježto již dlele tam ničeho není. Dřívější majitelé odvezli všechn archiv, a není lze mítí naděje, bychom jej získali. Člen vdp. farář Jiří Bayerle na Tmání upozornil na množství náhrobků při kostele tmánském, které jsou vyčány na pospas nepohodě i rozmarům mládeže. K ohledání jich vypravili se na Tmání oba jednatele s p. inženýrem Piseckým z Kranichfeldu. Náhrobky náleží rodům: Svárovským ze Svárova, Trmalům z Touseč a Otům z Losu.

Seznávše, že většina náhrobků jest dosti zachována a že všechny svou zajímavostí zasluhují bezpečného úkrytu, navrhli, aby výbor povolil náklad, potřebný k jich umístění a vhodnému upravení vnitř kostela. Dnes jsou již všechny pod střechou, a celá věc bude dokončena, jakmile nastane trvalejší pohoda. Vdp. Jiřímu Bayerlovi náleží upřímný dík za všechnu péči, již této věci věnuje. Povděku zasluhuje majetník velkostatku p. Frant. Noltsch, jenž svolil jako patron kostela k této změně. Výbor usnesl se, aby byl podniknut archaeologický výzkum blízko Prahy, i povolil zl. 300.—

Bylo však nutno výzkum zatím odložit, poněvadž nebylo možno získati pozemku. Národopisnému muzeu českoslovanskému bylo slíbeno darovati některé předměty, jakmile budou sbírky srovnány. Obchodnímu muzeu českému byly zapůjčeny předměty, jež měla Společnost vystaveny v obch. oddělení na NVČ. Vycházky byly uspořádány dvě. Prvá 31. května do basiliky sv. Jiří a velechrámu sv. Víta na král. hradě pražském, kdež podíl obšírný výklad vdp. Frant. Ekert. Druhá vycházka konána 21. června do rozkošného zámku v Troji, kdež učinil výklad člen p. Ant. Schiller.

Loni byl tento zámek naposled přístupten hromadným návštěvám; proto bylo použito vhodné příležitosti, aby členové posledně mohli si prohlédnouti nevšedně zajímavý vnitřek jeho. Členských schůzí bylo konáno úhrnem 16, výborových 12. Přednášeli pp.: prof. Dr. Fr. Pastrnek 3. února „O domněle závětném obrazu našich apoštolů sv. Cyrilla a Methoda v Římě“ (uverejnéno v „Časopise“ roč. IV. str. 1—7.); prof. Dr. Jan N. Woldřich 10. února

»O přechodu diluvia do alluvia«; Vojt. ryt. Král z Dobré Vody 24. února »O přechodu pečetnictví z doby antické do středověku a o jeho vývoji ve střední Evropě«; 16. června »O lilích v heraldice« a 4. prosince »O vzniku a vývoji numismatiky«; architekt Ed Sochor 9. března »O dřevěných stavebních památkách Čech, Moravy a Slezska v porovnání s cizinou« a 21. prosince »Jak francouzská komise pro monumentální památky v Paříži a v Alžíru rozdělila tyto památky a jak provedla jich soupis?«; 28. dubna Jan Soukup »Některé ukázky z pověstí a pověr českých« (material, získaný v Chrabřecích); 9. června »Možno-li stanovit hranice staroslovanských kmenů v Čechách?« a 28. července »Čecha nebude viděti na pražském mostě« (opravuje chybný dosud výklad tohoto místa v kronice Dalimilově); Jos. Svoboda 16. října učinil rozhovor »O budoucích úkolech naší Společnosti« (poukazuje na přípravy ke stoleté paměti narozenin Palackého a ku žádoucí prostonárodní četbě lidové v oboru naší působnosti); Dr. Jindř. Matiegka 7. prosince »O bronzových jehlách s ouškem«. Čtyři schůze (dne 24. září a 9., 16. a 23. listopadu) byly věnovány heraldickému názvosloví. Přednášky pp. prof. Dra J. N. Woldřicha a Dra. Jindřicha Matiegky budou otštěny ve spolkovém »Časopise« 1897. Všem přednášejícím jménem výboru srdečně děkuji a prosím, aby podle možnosti i v příštím čase na nás nezapomněli.

Jak jest P. T. členům povědomo, usnesl se výbor, aby bylo nákladem Společnosti vydáno zevrubné a obšírné dílo »Heraldika«, jež sestavil i ilustroval vážený člen p. Vojt. ryt. Král z Dobré Vody. Mimo rozptýlené články nemáme podnes v literatuře souborného díla heraldického. Není základů a tím také nemožno laikovi, aby znal heraldiku. Výbor v přesvědčení, že vydáním díla bude znamenitě poslouženo všem, kdož se obírají heraldikou, usnesl se na její vydání, ač náklad, jehož dílo vyžaduje, obnáší ku 2000 zl. Se zřetelem k tak značnému obnosu při peněžních poměrech Společnosti nezbyvalo než zřídit zvláštní fond a dovolávati se podpory u P. T. členů. Vděčně zaznamenávám, že jest dosud složeno k fondu »Heraldiky« zl. 710—; přispěli P. T. pp.: Václ. Brož, majetník realit, zl. 100—; Jan V. ryt. Diviš Čistecský ze Šerlinku, ředitel cukrovaru v Přelouči, zl. 50—; Václ. Diviš Čistecský, přednosta dráhy v Pardubicích, zl. 50—; Ferd. H. Diviš Čistecský, úředník zemské banky, zl. 30—; Jan Herain, stavitel, zl. 100—; Jan B. Nebeský ryt. z Vojkovic, velkoobchodník zl. 100—; Karel C. Neumann, majetník chem. laboratoře, zl. 50—; Václ. Písecký ryt. z Kranichfeldu zl. 100—; Jos. Trmal, účetní, zl. 100— a sl. správní rada akc. cukrovaru v Přelouči zl. 30—.

Mimo to jsou ještě některé obnosy upsány, jak pověděno v prospektu k »Heraldice«. K vydávání bude přikročeno v době nejbližší. Byl jsem pověřen čestným úkolem, abych prováděl vše, co se dotýká tohoto díla po stránce obchodní a technické. »Heraldika« měla kdysi vyjít nákladem firmy knihuštěcké, šelo však z toho, ač kresby už byly připraveny a reprodukovány. Po delším jednání podařilo se mi je koupiti téměř za třetinu výrobní ceny. Mimo to byla ve vhodné době pořízena reprodukce čtyř tabulek barvotiskem za cenu poměrně nízkou. Správní výbor přihlížející k záslužné činnosti, kterou na prospěch Společnosti osvědčil p. Václav Schmidt, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi, jmenoval jej venkovským jednatelem pro Zvoleněves a okolí. Neminulo skorem týdne, aby nebyl p. Schmidt zaslal výkaz nové získaných členů i jich příspěvků. Budiž ostatním pp. členům dobrým příkladem! Ve výboru, zvoleném valnou schůzí 15. března 1896, nastala změna tím, že se p. architekt Jan Zeyer vzdal čestného úřadu starostenského dopisem ze dne 10. května. Nastala potřeba svolati mimořádnou valnou schůzi k volbě starosty. Konána jest 23. května i zvolen starostou p. stavitel Jan Herain do té doby náměstek starostův, jeho náměstkem vdp. Frant. Ekert, farář u M. Boží Sněžné. Panu architektu J. Zeyerovi bylo z výboru jménem Společnosti poděkováno za záslužné působení ve Společnosti. Opětuji jemu jménem výboru nejvřelejší díky jak za velice cenné a praktické rady i pokyny, uskutečněné zvláště v petici za záchranu památek ze dne 29. března r. 1893. i při podobných pracích jiných, tak i za obezřetné vedení Společnosti po celou dobu jeho úřadování. Členů čítala naše Společnost v roce 1896. uhrnem 1476, z těch bylo: činných 1361, přispívajících 98, příznivců 16.

Zakládajícím člena má Společnost jen jediného; jest jím druhý jednatel p. Jos. Trmal. Jeho příklad nenalezi dosud následovníkův.

Během roku nastala výboru povinnost, aby učinil projev při příležitostech příjemných i smutných. Poslán blahopřejný dopis velezasloužilému pracovníku v oboru domácích dějin vdp. Ant. Norb. Vlasákovi, faráři ve Vlasími, k 50ti-letému dni vysvěcení na kněžství.

Stejně poslán blahopřejný přípis členu p. Václ. Schulzovi ku povýšení na bibliotékaře c. k. univ. knihovny. Redakci «Nár. Listů» projevena soustrast nad úmrtím Dra. Julia Grégra, nadšeného obránce starých památek. Upřímnou bolest vzbudil neočekávaný skon vzorného člena, p. Vlad. Pera, městsk. rady a spolkového dozorce. Ku jeho pohřbu vyslána deputace a na rakev položen veliký vavřínový věnec se stuhami českých barev. K posmrtné vzpomínce: neváhám dodati, že stěží již vyvstane tak nadšený čítel a zastance památek; jakým byl Vlad. Per a že bude jeho působení velice často pohřešováno. Milého přítele a spolupracovníka ztratila Společnost v Boh. V. Konečném, s. professoru v Chrudimi. Byl dobrým historikem a dětinnou láskou lnul ke své rodné obci Skutči. Smrt schvátla jej téměř při psacím stole, kdy právě dokončil životopis svého předchůdce. Životem zmítán vydechl vzácnou duši člen Frant. Sádlo, bývalý kaplan v Mníšku. Smrt byla mu dobrodiním. Přičiňoval se v působisti svém, aby jak nejvíce prospěl Společnosti; získav několik členů, také na sbírky nezapomněl. Byl mužem vzácných vědomostí a dokonalým člověkem. Měl jsem za přátelskou povinnost věnovati jeho památce několik upřímných slov, aby jeho jméno a snahy nepadly v zapomenutí nezasloužené. V minulém roce ztratila Společnost několik členů úmrtím; jsou to mimo uvedené ještě pp: Alois Andres, lékárník na Dobříši; V. Brož, učitel v Reporyjích; Jan Dráždík, revident železáren na Točnicku; Jan Herfurt, chemik v Trmici; V. Janig, statkář na Chlumě; M. U. Dr. Adolf Kába, zeměp. okr. lékař v Klatovech; Frant. Karlík, učitel na Kladně; Václ. Vlček, farář v Mukařově.

Buďž čest jejich památce!

Jménem výboru upřímně děkuji všem, kdož byli jakkoliv pamětlivi Společnosti, podporovavše ji mravně i hmotně. Neméně upřímný dík platí všem pp. přispěvatelům do «Časopisu», ať slovem, či kresbou. Zvláštního uznání zaslouží přední ilustrator «Časopisu», p. Vojt. ryt. Král z Dobré Vody, jenž s příkladnou ochotou a vytrvalostí přispíval do každého čísla i články i kresbami. Za svědomitě, někdy velmi svízelné řízení «Časopisu» náleží dík p. prof. Janu Soukupovi. Stejně děkuji všem ct. redakcím listů pražských i venkovských, zvláště «Nár. Listům», «Čechu», «České Politice», «Hlasu Národa», «Pražskému Denníku» a «Katol. Listům» za ochotné uveřejňování spolkových zpráv. Druhému jednateři, příteli Jos. Trmalovi, upřímně děkuji za všechnu ochotu, se kterou mi pomáhal v úřadě mém.

Během roku dostalo se mi od některých P. T. členů ústně i písemně lichotivého uznání za práci, vykonávanou pro Společnost. Děkuji jim všem za tyto přátelské projevy, nepovažují se však za oprávněna, abych sklízel pochvaly.

Konal jsem jen povinnost, ke kteréž jsem důvěrou členstva povoláván již po tolik let. Jsem odpůrcem těch, kdož přijímajíce z přepjaté ctižádosti různé hodnosti a titule, nejen ničeho pak nečiní, ale planými sliby jiné zdržují v práci a tím poškozují celek. Všem P. T. členů žádám, aby neopomínali také mravní podpory pro Společnost. Přčetní členové zapravivše příspěvek domnívají se, tím že již dostali své povinnosti vůči Společnosti a stotožňují se tak s předplatiteli kterýchkoliv novin. Krásný příklad dali P. T. členové, kteří nezapomněli na rozhojněnou dočasných sbírek našich. Ještě dnes často v nívě přicházívá mnohá památka, již hlo by možno získati jen pouhým slovem. Úspěšnosti různých potulných obchodníků podaří se hravě získati za nepatrný peníz cenné věci, jež pak putují do proslulých sbírek v cizině. Buďme bedlivějšími a pracujme vši silou k tomu, aby také v nynější době nebyla naše vlast takovým způsobem drancována, aby nebyla olupována o doklady své dávné kultury, o své památky!

V Praze, 31. prosince 1896.

Jednatel:

Ant. Bohouš Černý.

Zpráva pokladní za rok 1896.

Příjem:				Účet			
	zl.	kr.		zl.	kr.	Heraldiky	zl.
Zůstatek z r. 1895.			411	57			
Členské příspěvky	1402	45					
Dary	354	66					
Za prodané publikace	81	37					
Za inseráty	28	—					
Úroky kapitalisované	20	20	1886	68			
Předplacené	78	25					
Dary	166	40					
Zálohy	450	—					
			694	65			
	2298	25					
	353	38	694	65			
			280	55			
Zůstatek 1. ledna 1897.							

Vydání:				Účet			
	zl.	kr.		zl.	kr.	Heraldiky	zl.
Za "Časopis" tiskárny Šimáčkove	1017	08					
Za ilustrace J. Vilímovi	170	95					
Za tiskopisy	80	30					
Pausály redakční a administracní	220	—					
Nájemné z místnosti	60	—					
Věnce a čestný dar	92	70					
Kancelářské potřeby, poselné a doručné	58	09					
Poštovné, známky novinářské a expediční výlohy	130	65					
Cestovné	30	—					
Opisování agitačních lístků	31	91					
Za knihu členskou, za knihy pokladniční i administracní	28	54					
Vazby pro knihovnu	10	65					
Různá vydání	8	—	1944	87			
J. R. Vilímkovi za originály i clichés k "Heraldice"							
Za nové reprodukce firmám Koppe a Vilím							
Prospekty k "Heraldice"							
V zůstatku							
	2298	25					
	353	38					
			694	65			
			280	55			
			135	—			
			270	—			

V Praze, 1. ledna 1897.

Eduard Buřka,
t. č. pokladník.

S doklady příjmů a vydání porovnali a správným shledali:

A. Boh. Cerný, **Adolf Pecenka,**
t. č. jednatel. t. č. spolkový dozorce

Zpráva o heraldickém odboru za rok 1896. Směr činnosti odboru byl v minulém roce téměř totožným s rokem 1895. K jedné věci hlavně soustředěny veškeré myšlenky: jest to „Heraldika“, dílo váženého člena pana rytíře Krále. Správní výbor Společnosti, ustanoviv se na jejím vydání, dal tím popud odboru, aby vykonal přípravy. Pro snazší uskutečnění byl zvolen užší kruh, jenž o všem uvažoval a radil se o podrobnostech. V něm zasedali P. T. pp. starosta Jan Herain, Vojt. ryt. Král z Dobré Vody, Ant. Masák, Jos. Trmal a zapisovatel. Předseda odboru nemohl se jednání užšího komitě účastniti, meškav letní dobou mimo Prahu. Jako při každé nové práci, tak i zde naskytly se četné obtíže. Značnou nesnáz způsobilo názvosloví. Dosud užívané nevyhovuje, jsouc rozvláčné a nevystihující vždy pravých pojmů. Pan spisovatel pilně pracoval na novém díle a navrhl, aby za příčinou zdokonalení téhož bylo o něm jednáno ve schůzích. Předseda se nabídl, aby byl na jeho náklad pořízen zvláštní dotazník o názvosloví, opatřený nutnými obrázky. Této práce ochotně se podjal pan spisovatel a všečen dotazník rozeslán pak znalcům i odborníkům s prosbou za vhodné opravy neb návrhy. Všem, kdož vyhověli naší prosbě, vřele děkujeme. Takto získané návrhy byly pak projednávány ve 4 členských schůzích a přijato z většiny názvosloví tak, jak je navrhl pan rytíř Král. Mimo to byly konány 4 schůze, vesměs s přednáškami p. ryt. Krále, jak zřejmo ze zprávy jednatele. Všem P. T. členům jest známo, že jedině p. Královi jest děkovati za oživení heraldiky. Jeho činnost byla všestranná; tomu nasvědčují i přednášky, i články a ilustrace v „Časopise“. Obdivu i uznání zasluhuje pan rytíř Král za znakovou přílohu, jež vzbudila zaslouženou pozornost i mimo Čechy. Vyslovujeme jemu za všechnu velikou práci díky neupřímnější, prosíme, aby nás i na dále podporoval. Panu architektu Jos. Škorpilovi v Plzni upřímně děkujeme za velikou ochotu, kterou nám prokázal zapůjčením erbovního listu Rozynů z Javorníka ze sbírky Warnekovy ku reprodukci. Podobá se, že jest miněno, jakoby odbor pěstoval, jen znakovost. Připomínáme, že v působnost odboru jest zahrnuta i sfragistika (pečetnictví) a vše příbuzné. S radostí proto přijmeme také popisy a zdařilá vyobrazení náhrobků, pečeti, zvonů a pod. Listinné doklady (erbovní listy, majestáty atd.) jsou nám ovšem vždy vítány. Všude ještě lze pozorovati, že takovýmto památkám nebývá vždy věnováno dosti pozornosti a často přicházejí na zmar. Prosíme všech P. T. členů, aby v působnosti svém pátrali po těchto předmětech a nezapomínali svou podporou na náš odbor.

V Praze, 31. prosince 1896.

Zapisovatel odboru:
Ant. Bohouš Černý.

Předseda odboru:
JUDr. Julius Nejedlý.

Zpráva o naší spolkové knihovně za rok 1896. V uplynulém správním roce stala se v zařízení knihovny značná změna. Posud byly knihy rozříděny do čtyř oddělení, avšak pro nepraktické hledání úplně to přeměněno. Rozřídění takové jest výhodno při velikých bibliotékách, ne však při spolkové, která jest posud skrovná. Byly tedy knihy seřaděny o jednoduchém pořadovém číslováním. Mimo to pořízen nový listkový katalog. Úkolem knihovny jest umožniti členům badání a poznávání knih z oborů, které spolek pěstuje. To se děje půjčkami domů. Toho však nebylo ani lze, ani radno činiti potud, pokud velká většina knih byla nevázaná. K návrhu knihovníka bylo výborem povoleno prozatím 20 zl., za kteroužto částku byla svázána 191 kniha. Jiným způsobem opatřena vazba 30 knih, takže jich za uplynulý rok svázáno 221. V tom bude se i nadále pokračovati, aby v nejkratším čase celá knihovna mohla býti užívání odevzdána. Aby členové mohli si dle potřeby knihy vybírat, sestaví knihovník odborně rozříděný katalog, který při každé členské schůzi k nahlédnutí se předloží.

Pokud se dotýká rozmnožení, může knihovna uplynulý rok počítati k dobrým, rozsahem i jakostí. Četné společnosti a ústavy dílem darem, dílem výměnou zaslaly jí své publikace; taktéž členové spolku značně ji obohatili. Mimo to vyplňována hojně posud mezery dle možnosti koupí.

Darem dostala knihovna: Od komise archaeologické při akademii umění v Krakově její: „Sprawozdania do badania Historji Sztuki w Polsce“ (pokrač.),

od komise anthropologické při téže akademii: „Materyały Antropologiczne Archeologiczne i Etnograficzne“ (nové), též „Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej“ (pokrač.), a projekt J. T. Holzhausera na medaili na památku konstituce z 3. května 1791.; od „Společnosti pro anthropologii“ v Berlíně její: „Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde“ (pokrač.). Z českých společností a ústavů zaslaly darem: Slavný archeologický sbor král. zemsk. Musea; „Památky archaeologické“ (pokrač.), slav. ředitelství c. k. real. gymnasia v Třeboni výroční zprávy XVI., XVII., XX. a XXII., slav. Kuratorium průmyslového musea pro Východní Čechy v Chrudimi zprávu za rok 1895., slav. musejní komitét v Turnově „Zprávu o činnosti a stavu musea“, rada Národopisného musea česko-slovanského v Praze svůj „Věstník“ (nové) a „Přispěvky k dějinám národopisu česko-slovanského“. Z ostatních dárců na předním místě jmenovati sluší pana Franta. Parisa, který obohatil knihovnu 20 knihami o 27 svazcích obsahu vesměs, denného, hlavně z české topografie. Mimo to daroval p. Rud. Janovský 4 spisy, jedenatěl p. A. B. Černý 2 spisy, p. Dr. Ant. Decker 3 otisky z výr. zprávy real. gymn. v Třeboni, svoje sepsání, p. Dr. Jindř. Matiegka svůj spisek, otisk z Časopisu Českých Lékařův, p. Dr. J. V. Nováček své 2 práce, otisky z Čas. Musea a p. Dr. J. V. Šimák svůj spis, též otisk z Časop. Musea. Všem těmto šlechtným dárcům vzdává správní výbor nejvřelejší díky s prosbou, aby i nadále knihovně přiznali svou věnování. Dále daroval knihovník 2. ročník V. dílu Pam. arch. Společnost byla v čilé výměně s četnými spolky a ústavy vědeckými v Čechách a na Moravě, i s polskými a srbo-chorvatskými. Tak získala knihovna spisy: polské: „Lud“ orgán národopisné společnosti ve Lvově, „Wiadomości numizmatyczne-archeologiczne“; srbo-chorv. „Glasnik“ zemsk. musea pro Bosnu i Hercegovinu, „Viestnik hrvats. arheološkoga društva“ v Záhřebě a „Starohrvatska prosvjeta“ (od archeol. spol. v Knině). Taktéž získán slovenský „Sborník musealnej slovenskej spoločnosti“; z českých časopisů odborných dostává knihovna výměnou: „Časopis vlastenc. spolku musej. v Olomouci“, „Časopis Matice Moravské“, „Český Časopis historický“, „Český Lid“, „Method“, „Sborník české společnosti zeměvědné“, „Zprávy o činnosti národopisného musea česko-slovanské“, výroční zprávy „Včely Čáslavské“ a „Věstník česko-slovanských musej a spolků archaeol.“ Také všem těmto slavným spolkům a ústavům budiž vzdán srdečný dík. — Dále učiněny panem jednatelem kroky k získání důležitého geneal.-heraldického díla polského „Heroldu“, které vycházeti bude v Krakově péčí prof. Piekosinského

Společnost jako člen „Jednoty pro obnovení kláštera blah. Anežky“ dostává její výroční zprávy Koupí IV. dílu „Pam. arch.“ vyplněna též citelná mezera.

Četné knihy skrovné ceny neb obsahu nevhodného nebo i duplikáty byly k návrhu knihovníka a po schválení výboru z knihovny odstraněny. Jest jich 47 děl o 93 svazcích.

Celkem má knihovna 401 dílo o 592 svazcích a to:

Českých 281 o 415 svazcích, polských 12 o 36 sv., ruských 8 o 11 sv., srbo-chorv. 10 o 22 sv., latinských 2 o 2 sv., francouzských 3 o 3 sv., německých 85 o 103 svazcích. Celkem přibýlo v uplynulém roce 51 dílo o 60 svazcích (mimo pokrač.). Z příčin výše dotčených nebylo půjčování hojně; půjčeno 6 členům 13 svazkův. Jest doufati, že v následujícím roce číslo to vzroste a že s uspořádáním knihovny vzroste i větší ještě příněž k ní, čehož jest si upřímně přátel!

V Praze, 31. prosince 1896.

Ant. Masák,
t. č. knihovník.

Z nedostatku místa odkládáme do příštího čísla literaturu, výkaz členů nově přistoupiších, darů a vůbec obvyklou zprávu pokladní.

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.

Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Tiskem F. Šimáčka v Praze.

Oznámení.

Redaktoru dosavadnímu není dobře možno, aby vykonával práce redakční, jsa vzdálen Prahy. Proto přejímá redakci Dr. J. V. Šimák, 1930—II. Praha. Administrace nemění se. Pokud bude možno, Časopis bude vycházeti pravidelně v určitý den.

Program Časopisu zůstává na své míře. Budeme všimati si *všech oborů historických i lidovědných*, podle stanov SPSC., přece však chceme míti hlavní zřetel k *pomocným odvětvím*, která v jiných listech odborných pěstována jsou méně a přece zajímají nejširší část členstva našeho, k *heraldice, rodopisu, sfragistice* čili nauce o pečetech, *epigrafice, mistopisu, archeologii středověké, ke zprávám o českých umělcích a jich dílům* atd.

Příspěvky do Časopisu budou honorovány 16 zl. za tiskový arch; ovšem, vzdá-li se který spisovatel honoráře ve prospěch Časopisu, vděčně přijmeme. Chceme býti v řadě pracovníků o české vlastivědě členem ne *konkurující*, ale *příspěvující*.

Zejména vytýkáme si úkolem sbíratí látku ke všem těm náukám byt i po zrnkách drobných a kruhu nejširším

Prosíme proto všech přátel české vlastivědy, aby pilně prohlíželi archivy svého bydliště a památky jeho a posílali nám nejen články, nýbrž i materiál drobný, který snad nehodil by se jim ke spracování.

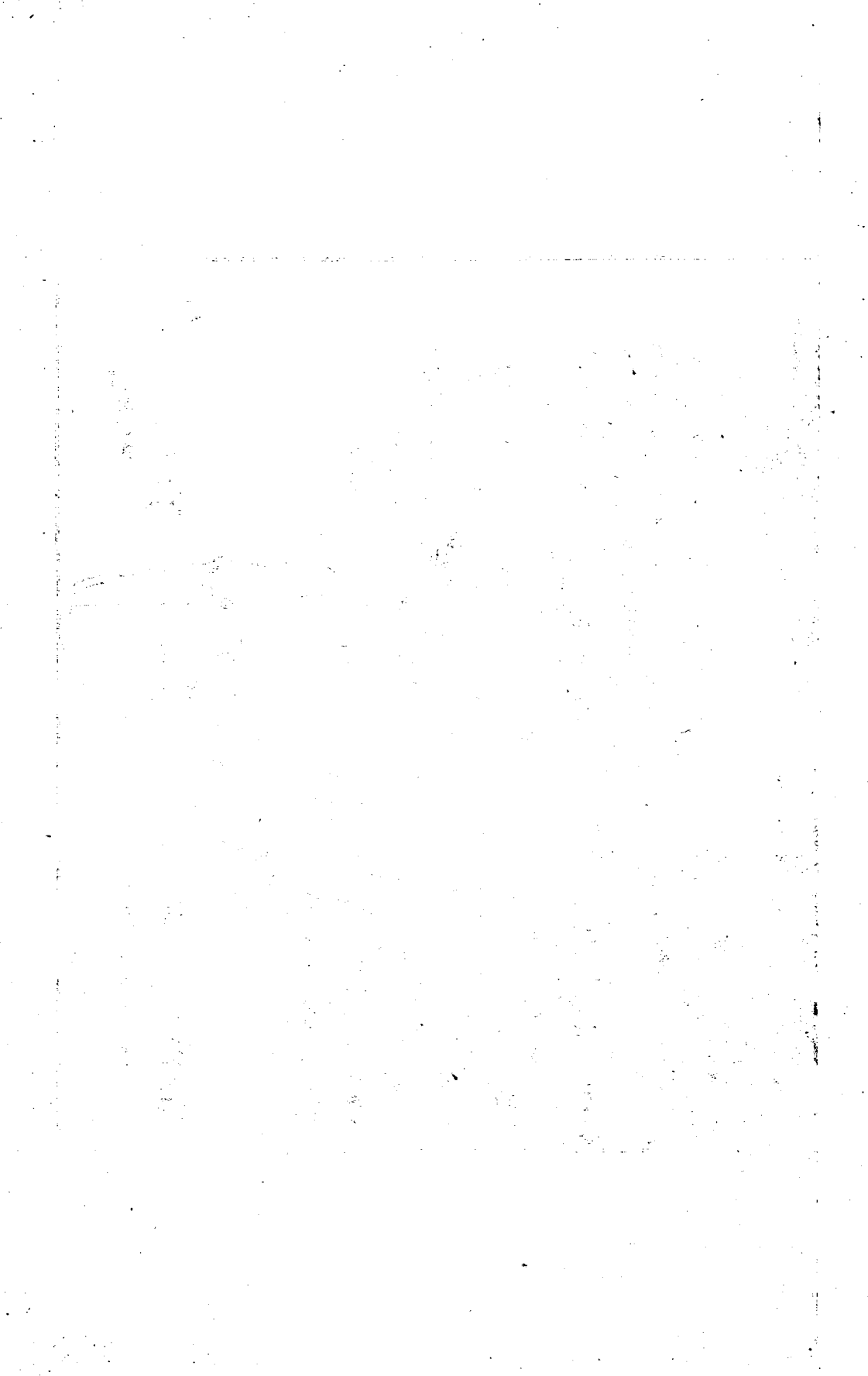
Zavedeme v Časopise několik běžných skupin, v něž shrneme a spořádáme občas všechny tento nashromážděný materiál. Zejména budou tu zařazeny *zprávy* (historické, topografické, rodopisné a j.), *popisy zvonové, náhrobkové, památky k dějinám umění* atd., jakž svrchu psáno.

Výpisky archivní, pokud nejsou zvláštního významu, buďtež podány jen *ve výtahu* stručném ale *obsažném*; budiž poznamenáno *datum* zápisu, přesně udána strana knihy neb signatura listiny, odkud stalo se vypsání. Zvláště vítány budou zprávy archivní, týkající se dějin osad *sousedních i vzdálenějších*, kteréž vděčně přijmou upozornění, kde a který materiál mohou nalézt ke svým dějinám. Prosíme však, aby v práci tu dávali se jen pracovníci, kteří již umí čísti staré písmo. Nesprávnými výpisky neprospějeme.

Při popisu zvonu buď udána zároveň aspoň *kolmá* výška (od spodu závěsníků k patě) a průměr dolního kruhu, možno-li též ladění. O nápisech buď vždy udáno, kterou literou jest vyhotoven (gothickou, renaissanční, minuskulí, majuskulí). Legendy enigmatické (neúplné), porušené, nebo vzácné starší buďtež otiskány tuhou na hečbávném papíru. Buď vždy podán i výčet zvonů ostatních, které se nepopisují (z XIX. stol.) a rok jich zhotovení, možno-li i akkord, ve kterém zvuk všech se pojí.

Náhrobky, jsou-li díla uměleckého, rače pokud možno dají fotografovati. Jináče stačí *přesný* popis a opis nápisu.

V Praze, 30. dubna 1897.

Nebudiž přehlédnuto!

Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze vychází čtyřikrát v roce a jest všem P. T. pp. členům zdarma zaslán. Vydání každého čísla bude vždy oznámeno v čelnějších časopisech denních a p. Neobdržené číslo budiž nejdéle ve 14 dnech po vydání reklamováno v expedici »Časopisu« na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14 nové. Na reklamace později došlé nelze míti zřetele, lze však jednotlivá čísla, pokud jsou na skladě, koupiti, a to čísla se přílohou znakovou po 50 kr., bez přílohy po 25 kr. Reklamace nebudtež ani zalepeny, ani frankovány.

Činný člen Společnosti platí 1 zl., člen přispívající 2 zl., příznivec Společnosti 5 zl. nejméně ročně. Při zasílání členského příspěvku poštou nutno vždy připojiti o 3 kr. více na poplatek, který jest v Praze stanoven za doručení poukázky. Zakládající člen platí jednou pro vždy 50 zl. Na zásilku Časopisu mimo Rakousko nutno připlatiti ročně 30 kr. Kdož z P. T. členů přeje si legitimace, račiž zaslati pokladníkovi 15 kr. a bude mu zaslána. Legitimace platí pouze rok a jest třeba vždy po uplynutí roku ji obnoviti. Veškeré příspěvky členské i dobrovolné dary přijímá p. *Ed. Bufka*, t. č. pokladník, Kr. Vinohrady, Sázavská ul. č. 14 nové. Příspěvky literární pro »Časopis«, dopisy týkající se Společnosti, jakož i dary do sbírek přijímá jednatel p. *Ant. B. Černý*, I., na Perštýně, č. 12. n, II. poschodí.

Všichni pp. členové mohou odebíratí Památky archaeologické, vydávané sl. Archaeologickým sborem, za snížené předplatné 3 zl. ročně. Poštou zl. 3.30. Taktéž možno za cenu sníženou obdržeti dřívější ročníky, pokud nejsou rozebrány. Předplatné na ně budiž zasíláno přímo do expedice Matice České v Praze, Václavské nám., kteráž s ochotou zašle seznam i cenu dřívějších ročníků.

Za levnější cenu mohou pp. členové odebíratí dílo *Kl. Čermáka »Mince království Českého za panování rodu Habsburského od r. 1526.«* Dosud vyšly 4 sešity: sešit I. v plné ceně zl. 1.50, sešit II. zl. 2.50, sešit III. zl. 2.50, sešit IV. zl. 2.50, sešit V. zl. 3.—. *Branišovy »Dějiny umění středověkého v Čechách.«* Plná cena zl. 3.30. *L. Šnajdra »Počátky předhistorického místopisu země České.«* Plná cena 80 kr. Národopisný sborník okresu *Hořického*. Cena subskripční zl. 4.—. Ceny snížené pro naše pp. členy oznámí jednatel, p. A. B. Černý.

Stanovy Společnosti dostává každý z p. t. členů zdarma.

Nebudiž přehlédnuto!

Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze bylo vydáno:

První výroční zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze za správní rok 1889 — úplně rozebrána.

Druhá zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze; v květnu 1890 — úplně rozebrána.

Rozpravy Společnosti přátel starožitností českých v Praze. («Zpráva sv. III.» V Praze, 1892. Obsah: Dr. J. Matiegka: Zbuzanské pohřebiště. — Soukup Jan: Hlemýždi v lebkách a kostech. — Pecenka Adolf: Románský kostel v Mohelnici. (S vyobrazením.) — Inž. Herain Jan: Založení Nového Města Pražského Karlem IV. — Ph. C. J. V. Šimák: Rodiny šlechtické i erbovní v Mladé Boleslavi. — Vluka Josef: Stařencino vypravování mladším o dřívějších sirkách a modách. — Košťál Josef: Slunce, měsíc a hvězdy v podání prostonárodním. — Dr. Máchal Hanuš: O zazdívání lidí do staveb. — Soukup Jan: Příspěvky bájeslovné. — Adámek K. V.: O muzeích krajinských a o statistice muzejní. — Různé zprávy. Cena 80 kr., pro členy Společnosti 55 kr., poštou o 5 kr. více.

Výstava Společnosti přátel starožitností českých v Praze, v památném roce 1891. S 1 tabulkou světlotiskem. (Obsahuje popis veškerých vystavených předmětů a seznam vystavovatelů.) Cena 30 kr., pro členy Společnosti 20 kr., poštou o 3 kr. více.

Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Roč. I. (1893) byl znova dotištěn a lze obdržeti úplný za 1 zl.; jednotlivá čísla, pokud stačí zásoba, po 25 kr. — Roč. II. (1894) jest zcela rozebrán; chybí úplně číslo 1.; jednotlivě lze koupiti z téhož ročníku necelé číslo 2. (chybí znaková příloha) za 25 kr.; čísla 3. a 4. (s přílohami) každé za 50 kr. Znaková příloha počala vycházeti při čísle 2. ročníku II. — Ročník III. (1895) a IV. (1896) lze obdržeti úplný se znakovou přílohou každý za 1. 2—. Znaková příloha, vydaná při roč. II., bude později znova vytištěna i bude tedy možno získati pak veškery znaky dosud vydané.

Při objednávkách budiž obnos příslušný laskavě zaslán předem poštovní poukázkou. Objednávky přijímá a vyřizuje pan *Eduard Bufka*, t. č. pokladník, Král. Vinohrady, Sázkavská ul. č. 14 nové.